

Aktuální otázky lidských práv

Nejvyšší soud USA | Autor: Lukáš Hoder

Vážené dámy, vážení pánové,

v březnovém čísle přinášíme dvě exkluzivní reportáže, které vám přiblíží události, jichž se člověk běžně nezúčastní. Díky českým zástupkyním v Benátské komisi, Veronice Bílkové a Kateřině Šimáčkové, se můžete z první ruky dozvědět o činnosti této v odborných kruzích ceněné, ale veřejnosti neznámé instituci. Lukáš Hoder zase využil svého studia na renomované Georgetown University a vydal se na jednání Nejvyššího soudu USA o jednom z letošních nejsledovanějších případů. Lukáš ve svých postřezích mimo jiné popisuje, že dostat se do amerického chrámu justice je snad ještě obtížnější, než sehnat lístky na finálové boje Komety Brno.

V aktuálním čísle dále najdete například články o zajímavé praxi, jak se vyhnout ohlašovací povinnosti při demonstracích, nebo o těžkém rozhodování

Soudního dvora EU ve věci sankcí proti osobám potenciálně spjatým s pohlaváry autoritativních režimů.

Již nyní můžeme prozradit, že zajímavé lahůdky chystáme i do příštího čísla. Jan Lhotský přiblíží z New Yorku aktuální zasedání Výboru pro lidská práva a Monika Mareková v Haagu vyzpovídala Petera Robinsona, hlavního právníka Radovana Karadžiće.

Rádi bychom vás rovněž pozvali na seminář „Volby očima pozorovatelů: zajistí dohled svobodu, nebo jen legitimizuje bezpráví?“, který naše Centrum pořádá ve středu 18. dubna od 18 hodin na Fakultě sociálních studií v Brně. O svých zkušenostech z Kavkazu a z různých afrických států pohovoří Petruška Šustrová, Tomáš Šmíd a Matej Kurian. Bude o čem povídat!

Příjemné počtení přeje
za Centrum pro lidská práva a demokratizaci,
Hubert Smekal.

Obsah

Česká zkušenost z Benátské komise

Případ Kiobel před Nejvyšším soudem USA: Odpovědnost korporací za porušování lidských práv

1) Mezinárodní trestní spravedlnost |9

Mezinárodní soudní dvůr projednal spor Belgie a Senegalu o stíhání Hisséne Habré
Lubanga: Mezinárodní trestní soud vynáší svůj první rozsudek
Pyrrhovo vítězství pro Španělsko?

2) Evropský systém ochrany lidských práv |13

Co nového ve Štrasburku: O policejních kordonech a nepovolených adopcích

Tay Za v. Rada: Lidská práva v. lidská práva: Sankce na jednotlivce nelze uvalit čistě na základě jeho příbuzenského vztahu s vůdci režimu

Rozkol mezi ESLP a Výborem OSN pro lidská práva: Co s turbanem na průkazových fotografiích?

3) Mezinárodní politika a lidská práva |21

Volby na ruský způsob

Asijský rozpočet na zbrojení pro rok 2012 předhoní Evropu: Můžeme očekávat nestabilitu v regionu?

Zprávy z březnového zasedání Rady pro lidská práva v Ženevě

4) Česká republika a lidská práva |25

Zneužívání náboženské svobody shromažďování v České republice

Spor MŠMT a Akreditační komise ve věci „plzeňských práv“

+ **Monitoring lidskoprávních publikací: Přehled aktuálních článků o lidských právech**

Česká zkušenost z Benátské komise

Veronika Bílková a Kateřina Šimáčková
zástupkyně ČR v Benátské komisi

Jaká je právní definice extremismu? Může stát ve svém právním řádu zakotvit, že veřejná shromáždění nepodléhají jen oznámení, ale jejich pořadatelé si musejí vyžádat ze strany veřejné moci oficiální povolení? A lze v rámci reformy soudní moci naráz propustit celou generaci soudců a nahradit ji generací mladší, pružnější a politicky spolehlivější? Právě takové, ale i mnohé další otázky řešila na svém v pořadí již 90. zasedání, konaném ve dnech 16. – 17. března 2012 v Benátkách, *Evropská komise pro demokracii prostřednictvím práva* (European Commission for Democracy Through Law), známá rovněž jako *Benátská komise* (Venice Commission). Vzhledem k tomu, že tento expertní orgán Rady Evropy není v českém prostředí příliš znám, je vhodné jej před shrnutím závěrů jeho posledního zasedání představit.

Benátská komise se představuje

Benátská komise byla založena v roce 1990 z rozhodnutí osmnácti členských států Rady Evropy. Jedná se, slovy Statutu orgánu, o „nezávislý poradní orgán, jehož specifickým polem působnosti jsou otázky týkající se garancí nabízených právem ve službách demokracie“ (čl. 1(1)). Konkrétně by se Komise měla angažovat zejména ve čtyřech oblastech, mezi něž se řadí ústavní reformy, úprava voleb, spolupráce s ústavními soudy a úřady ombudsmanů a transnacionální studie či semináře. Reálně je ovšem záběr orgánu výrazně širší a spadají do něj veškeré otázky týkající se lidských práv, demokracie a vlády práva. Původně se počítalo s tím, že by se Komise přednostně zaměřila na státy střední a východní Evropy, později byla tato geografická specifikace ze Statutu vypuštěna.

V současné době má Benátská komise 58 členů. Jsou mezi nimi všechny státy Rady Evropy a několik mimoevropských zemí, které se ke Statutu mohou připojit na základě jeho změny z roku 2002; jde např. o Brazílii, Chile, Jižní Koreu nebo Kazachstán. Jediný evropský stát, který není členem Rady Evropy, Bělorusko, má postavení přidruženého člena. V Benátské komisi dále existuje status pozorovatele, který zastává několik mimoevropských zemí (např. Japonsko, Kanada či USA), a status zvláštní spolupráce vyhrazený pro Jihoafrickou republiku a Palestinskou národní správu. Česká republika se k Benátské komisi připojila v roce 1994.

Členské státy jsou v Benátské komisi zastoupeny „nezávislými odborníky, kteří se stali známými svou zkušeností v demokratických institucích či svým příspěvkem k posilování práva a politologie“ (článek 2 Statutu). Každý stát reprezentují dva lidé – člen, který má právo hlasovat, a náhradník, jenž toto právo nemá. Vzhledem k tomu, že stanoviska Komise se ve většině případů přijímají konsensuálně, tj. bez hlasování, rozdíl mezi členem a náhradníkem se reálně stírá. Mezi členy Benátské komise jsou nejčastěji soudci ústavních a nejvyšších soudů, akademici specializující se na ústavní nebo mezinárodní právo nebo zástupci úřadů ombudsmana. Setkat se zde lze ale i s diplomaty, politiky či zástupci Wi ministerstev – tito členové pak musejí o to více dbát na to, aby při jednáních vystupovali jako „nezávislí odborníci“, nikoli nositelé určité funkce.

Genderová rovnost prozatím v Komisi zajištěna není, mezi 58 členy je 43 mužů a jen 14 žen (jeden stát, Kazachstán, zatím svého člena nejmenoval), situace se nicméně postupně zlepšuje. Kromě zástupců jednotlivých států se zasedání Benátské komise pravidelně účastní rovněž představitelé různých orgánů Rady Evropy (Výbor ministrů, Parlamentní shromáždění, Kongres místních a regionálních samospráv) a OBSE/ODIHR. Současným předsedou Komise, který tento orgán reprezentuje navenek, je Ital Gianni Buquicchio.

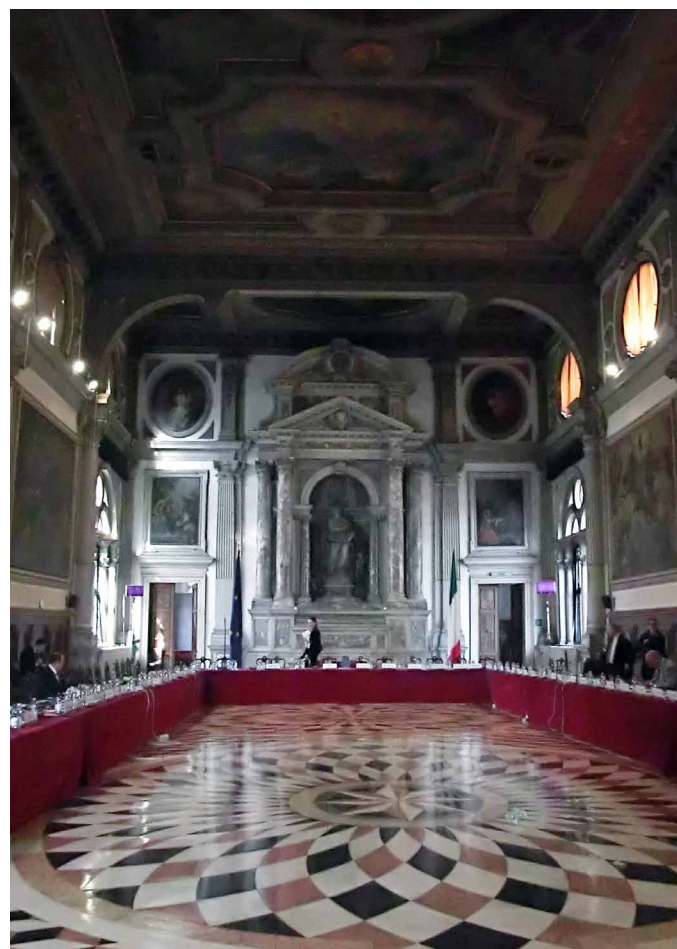
Česká republika měla dosud v Benátské komisi dva členy. Od přistoupení ČR ke Komisi v roce 1994 do roku 2010 ji zde zastupoval tehdejší ministr za KDU-ČSL Cyril Svoboda. Od roku 2010 je českou členkou Komise Veronika

Bílková z Právnické fakulty UK a z Ústavu mezinárodních vztahů. Čeští náhradníci, resp. náhradnice se standardně rekrutují u soudů: v letech 2002–2010 tuto funkci zaujímal Eliška Wágnerová z Ústavního soudu, kterou následně nahradila Kateřina Šimáčková z Nejvyššího správního soudu. Kombinace akademik /soudce se pro práci Komise jeví jako ideální, neboť umožňuje, aby se člen a náhradník vzájemně doplňovali a díky tomu pokrýli celou šíři témat projednávaných Benátskou komisí.

Výstupy Benátské komise

Komise se schází pravidelně čtyřikrát ročně, a to v březnu, červnu, říjnu a prosinci. Zasedání trvají dva dny, během nichž plénium orgánu diskutuje předem připravené návrhy stanovisek (opinions) a studií (studies). Rozdíl mezi těmito dvěma typy výstupů spočívá v tom, že stanoviska se týkají jednotlivých států, zatímco studie jsou orientované tematicky. Již zřejmý pohled na seznam stanovisek ukazuje, že zatímco některé státy (např. Bosna a Hercegovina nebo státy Kavkazu) jsou na pořadu jednání Komise velmi často, jiné (např. Finsko a Velká Británie) se na něj dostaly zatím jen jednou či dvakrát. Existují též členské státy, k nimž dosud Benátská komise žádné stanovisko nepřijala – k těm patří vedle Francie či Švédska i Česká republika.

Stanoviska mají standardně podobu komentáře k již přijaté nebo chystané legislativě států. Témata posuzovaných zákonů jsou velmi pestrá, lze nicméně říci, že v poslední době se mezi nimi často objevují např. svoboda shromáždovací (úprava masových shromáždění), svoboda sdružovací (vznik a zánik nevládních organizací či církevních společenství), nebo reformy soudní soustavy (struktura soudní soustavy, postavení soudců apod.). Nepochybně největší pozornost nicméně v nedávném období upoutal značně kritický komentář k nové Ústavě Maďarska z roku 2011, o němž informovala i česká a slovenská média. O stanovisko může požádat jak členský stát samotný, tak některý z orgánů Rady Evropy (např. v případě stanoviska k maďarské Ústavě to bylo Parlamentní shromáždění RE).

Po obdržení žádosti určí Komise zpravodaje, kteří připraví komentář. Vycházejí přitom z podkladů, které jim poskytne sekretariát Komise, a z materiálů, jež si dohledají sami. Vyžaduje-li to situace, mohou zpravodajové navštívit cílovou zemi a pokusit se vyjasnit si některé otázky přímo na místě. Na základě komentářů jednotlivých zpravodajů připraví pracovníci sekretariátu Komise návrh stanovisek, které je následně opět diskutováno se zpravodaji. Výsledný text je poté předložen plénu Komise. Plénium může text schválit bez výhrad, doporučit drobné úpravy, nebo text vrátit zpravodajům k dopracování a jeho projednání odložit na další zasedání. V praxi je nejčastější druhá varianta. Někdy jsou návrhy stanovisek před diskusí v plénu ještě projednávány v jednotlivých podkomisích Benátské komise. Formálně těchto subkomisí existuje cca dvanáct, reálně se ale scházejí jen některé z nich, např. Podkomise pro lidská práva, nebo Podkomise pro soudnictví.

Druhým typem výstupů Benátské komise vedle stanovisek jsou tematické studie. Tyto studie vznikají příležitostně, obvykle z iniciativy části členů Komise. Oficiálně se dále člení na studie všeobecné a komparativní, ve skutečnosti ale většina studií splňuje oba tyto znaky. Od vzniku Komise do současnosti bylo studií přijato již téměř sto. Témata jsou opět velmi různorodá, různými aspekty realizace voleb počínaje a komentáři určitých základních práv a svobod (svoboda náboženství, nediskriminace aj.) zdaleka nekonče. Pozornost si zaslouží i studie zabývající se obecnějšími koncepty, např. studie k vládě práva z roku 2009. Vedle stanovisek a studií začíná Benátská komise v posledních letech příležitostně produkovat též některé méně tradiční formy výstupů. Dobrý příklad v tomto ohledu nabízí amicus curie ke stíhání zločinů proti lidskosti z roku 2011, o který Komisi požádal Ústavní soud Peru.

Současné zástupkyně České republiky v Benátské komise se za rok a půl svého mandátu zapojily do přípravy již tří stanovisek. Jednalo se o právě zmíněný amicus curie ke stíhání zločinů proti lidskosti (2011), stanovisko k novele zákona o vězenství přijaté v Arménii (2011) a stanovisko k zákonu Ázerbajdžánské republiky o nevládních organizacích (2011). Vypracování komentářů bylo ve všech třech případech velmi zajímavou zkušeností, která zástupkyním ČR dovolila lépe poznat právní řády cílových států, seznámit se s problémy, jimiž tyto státy a jejich obyvatelé čelí, a – také – proniknout do procesu, jakým jsou stanoviska Komise připravována.

Efektivita Benátské komise

Lze si položit otázku, zda mají výstupy Benátské komise nějaký reálný vliv na chování států, nebo se jedná o expertní výstupy, které nikdo nebere příliš vážně. Ke komplexnímu zodpovězení této otázky by pochopitelně bylo nutné realizovat podrobnější výzkum. Způsob, jakým k jednání a stanoviskům Komise přistupují státy i orgány Rady Evropy a OBSE nicméně nasvědčují tomu, že činnost Komise není těmto aktérům lhostejná. Státy se na Komisi pravidelně obracejí s žádostí o posouzení jejich legislativy. Některé tak zřejmě činí z upřímného zájmu o to, aby jejich zákony byly v souladu s principy vlády práva a lidských práv, jiné jsou vedeny pragmatickou úvahou, že sama snaha získat dobrozdání Benátské komise bude brána jako důkaz demokratického charakteru státu.

Zajímavé přitom je, že se vedle evropských států na Komisi v poslední době stále častěji obracejí státy neevropské, zejména státy Latinské Ameriky. I v tom lze spatřovat příznak toho, že Komise si postupem doby získala ve světě značnou prestiž a že její názory mají svou váhu. To se ostatně projevuje rovněž skutečností, že státy, jejichž zákony jsou (na jejich žádost či z podnětu Rady Evropy) v Komisi diskutovány, cítí potřebu vysílat na příslušná zasedání delegace, často delegace na značně vysoké úrovni. Konečně, výstupy studie slouží jako podklady orgánům Rady Evropy a OBSE, které jich využívají při rozhodování o tom, jaký postoj vůči konkrétním státům zaujmou.

Zasedání Benátské komise – březen 2012

Zasedání Benátské komise v březnu 2012 mělo oproti většině předchozích zasedání z posledního období výrazně kratší agendu. Kromě tradičních zpráv o spolupráci s jinými orgány Rady Evropy a informace o vývoji v některých zejména severoafrických státech ji tvořila stanovisko

k legislativě čtyř států – Běloruska, Černé Hory, Maďarska a Ruské federace. Jako nejméně problematické se ukázaly dva posuzované zákony Černé Hory, zákon o svobodném přístupu k informacím a novelizovaný zákon o utajených informacích, k nimž proběhla předběžná debata. O poznání větší zájem, a také větší výhrady, vyvolala novela běloruského zákona o masových událostech, která byla přijata na podzim loňského roku v návaznosti na masové demonstrace proti režimu prezidenta Lukašenka. Komise konstatovala, že novelizovaný zákon neodpovídá mezinárodním standardům, a to zejména vzhledem k tomu, že příliš zasahuje do svobody shromáždění a podrobuje výkon této svobody nadměrnému množství složitých pravidel a různých omezení. Značnou kritiku vzbudila rovněž nová maďarská legislativa v oblasti svobody svědomí a náboženství a, zejména, v oblasti postavení soudců. Komise upozornila na to, že nová opatření přijatá v soudnictví mohou vést k narušení zásad dělby moci a k politizaci maďarských soudů.

Největší prostor dostala během 90. zasedání Benátské komise témata týkající se Ruské federace. Na pořadu jednání bylo celkem pět nových ruských zákonů, které se týkaly voleb do Státní dumy, politických stran, veřejných shromáždění, Federální bezpečnostní služby a boje proti extremismu. Diskuse v plénu Komise se zúčastnila i delegace Ruské federace, která se pokusila právními i politickými důvody Komisi přesvědčit, aby text stanovisek zmírnila. Tři z pěti navrhovaných stanovisek (k volbám, politických stranám a shromážděním) byla nakonec přes tyto snahy přijata, dvě (FSB a extremismus) byl vrácena zpravodajům k dopracování v důsledku určitých obsahových nedostatků. Zástupkyně České republiky přispěly do diskuse o stanovisku k maďarskému zákonu o soudnictví a k ruskému zákonu o extremismu.

Výbor pro demokratické volby působící v rámci Benátské komise na tomto zasedání informoval, že bude zpracován nový obecný materiál o prostředcích zlepšení demokratického charakteru voleb – zaměří se na nezávislost volebních komisí, regulaci médií (veřejných i soukromých), financování volebních kampaní, efektivitu soudního přezkumu, metody, jimiž politické strany vybírají kandidáty, nízké zastoupení žen a menšin a problematiku kumulace a opakování mandátů. O tomto materiálu, který by jistě mohl zajímat i české čtenáře, se bude jednat na některém z dalších zasedání Benátské komise a následně o něm budou informováni i čtenáři Bulletinu.

Případ Kiobel před Nejvyšším soudem USA Odpovědnost korporací za porušování lidských práv

Lukáš Hoder

Není mnoho případů, které by letos v USA před Nejvyšším soudem vzbudily takovou pozornost jak Kiobel v. Royal Dutch Petroleum. Snad jen případ o ústavněprávních konotacích sledování jednoho drogového dealera (tzv. „GPS case“) a vnitropoliticky výbušný spor o reformu amerického zdravotnického systému (tzv. „Obamacare case“). Kiobel se na pořad jednání dostal na konci února, tudíž jakožto LL.M. student na Georgetown Law jsem měl možnost „okupovat“ plácek před Soudem, vystát asi 10hodinovou frontu a připojit se k čtyřiceti šťastlivcům z řad veřejnosti, kteří mohli ústní slyšení před ctihodnou institucí vidět na vlastní oči.

Důležitost případu nejspíš nemusím vysvětlovat. Na webu Nejvyššího soudu najdete podání ve prospěch jedné ze stran (*amicus brief*) od desítek institucí jako Yale Law, americké vlády, CATO institutu a řady korporací jako Coca-Cola nebo Chevron, které samy čelí žalobám za své počínání v rozvojových zemích.

Vetřít se mezi smetánku

Nestává se každý den, že by člověk mohl vidět zachmuřeného soudce Scaliu, vtipkujícího soudce Breyera nebo mlčícího soudce Thomase (údajně pravidelný jev), vše za přítomnosti americké právnické smetánky (např. Harold Koh, Marty Lederman, John Bellinger, etc.) nebo předsedy a soudců Evropského soudu pro lidská práva. Celé slyšení se navíc odehrává v imponantní budově Nejvyššího soudu ve Washingtonu, a to ve velké soudní síni připomínající spíše starověký Řím než 21. století.

Vidět slyšení na vlastní oči se nepodařilo jen čtyřiceti nejzarputilejším vytrvalcům, kteří si vystáli dlouhou frontu, ale samozřejmě i hostům soudu, asistentům soudců a jejich přátelům a dalším, kteří měli na Soudu kontakt ochotný poskytnout VIP lístek. Dokonce i členové Supreme Court Bar, tedy advokáti s oprávněním před soudem zastupovat své klienty, měli od rána před budovou vlastní „VIP frontu“.

Jelikož samotný proces čekání před soudem, procedura „vpuštění“ do budovy a samotné slyšení představovaly poměrně nevšední zážitek, začnu článek líčením těchto okolností. Ostatně pro budoucí generace se možná bude hodit informace, že přivstat si na čtvrtou ranní a jít čekat do fronty je v takovýchto případech pozdě.

Nejvyšší soud USA | Autor: Lukáš Hoder

Proces

První nadšenci se před Soud dostavili už v pondělí v 16:30, tedy den předem. Já jsem ještě v 11 hodin v noci myslel, že vstanu okolo 4:30, a bude vše v pořádku. Pro „pouze“ významné případy by to jistě stačilo, ale ne pro jeden z letošních TOP 3... V noci jsem se nicméně dozvěděl poplašnou zprávu, že existuje jistá skupina lidí z Chicaga a Bostonu, kteří budou před soudem kempovat a zároveň jsem dostal pozvánku strávit noc před soudem se třemi J.D. studentkami z Georgetown Law, tudíž jednoduché rozhodování, a jak se ukázalo, základ úspěchu.

V 00:15 jsem tedy dorazil na místo a vítězně položil své věci za řadu asi třiceti lidí. Většinou se prý dovnitř soudu dostane asi padesátka lidí z „general public“, takže nadějně vyhlídky. Deset hodin čekání navíc není úplně nesnesitelně dlouhá doba, zvláště když na levé straně od vás sedí šéfredaktor Harvard Review of Human Rights a na druhé asistent známého právníka a diplomata Davidu Scheffera, který s ním pro Kiobel sepsal jeho *amicus curiae*. Čili zajímavé konverzace, stolní hry a nepříjemný vítr, ale uteklo to rychle. Rozhodně rychleji, než když kolegové museli čekat 21 hodin, aby se dostali na projednávání případu Obamacare.

Okolo 7:00 začali soudní zřízenci řadit čekající do úhledné fronty před samotné schody u Soudu a rozdali pořadové lístky. Já obdržel číslo 33, desítky dalších lidí dostaly

také své lístky, na asi dvě stovky nešťastníků se nedostalo. Následně vždy po desítky byli čekající vpuštěni do samotné budovy, následovala první bezpečnostní prohlídka a první kontrola lístku. Další čekání, další fronta... Okolo 9:00 bylo oznámeno, že dnes se pouští jen 40 lidí, další prohlídka, další ukázání lístku, odevzdání osobních věcí v šatně, další prohlídka, další ukázání (a odevzdání) lístku, a už si pro vás přichází váš „usazovač“, který vás přivede do samotné soudní síně a usadí na místo.

Kiobel a Mohamad

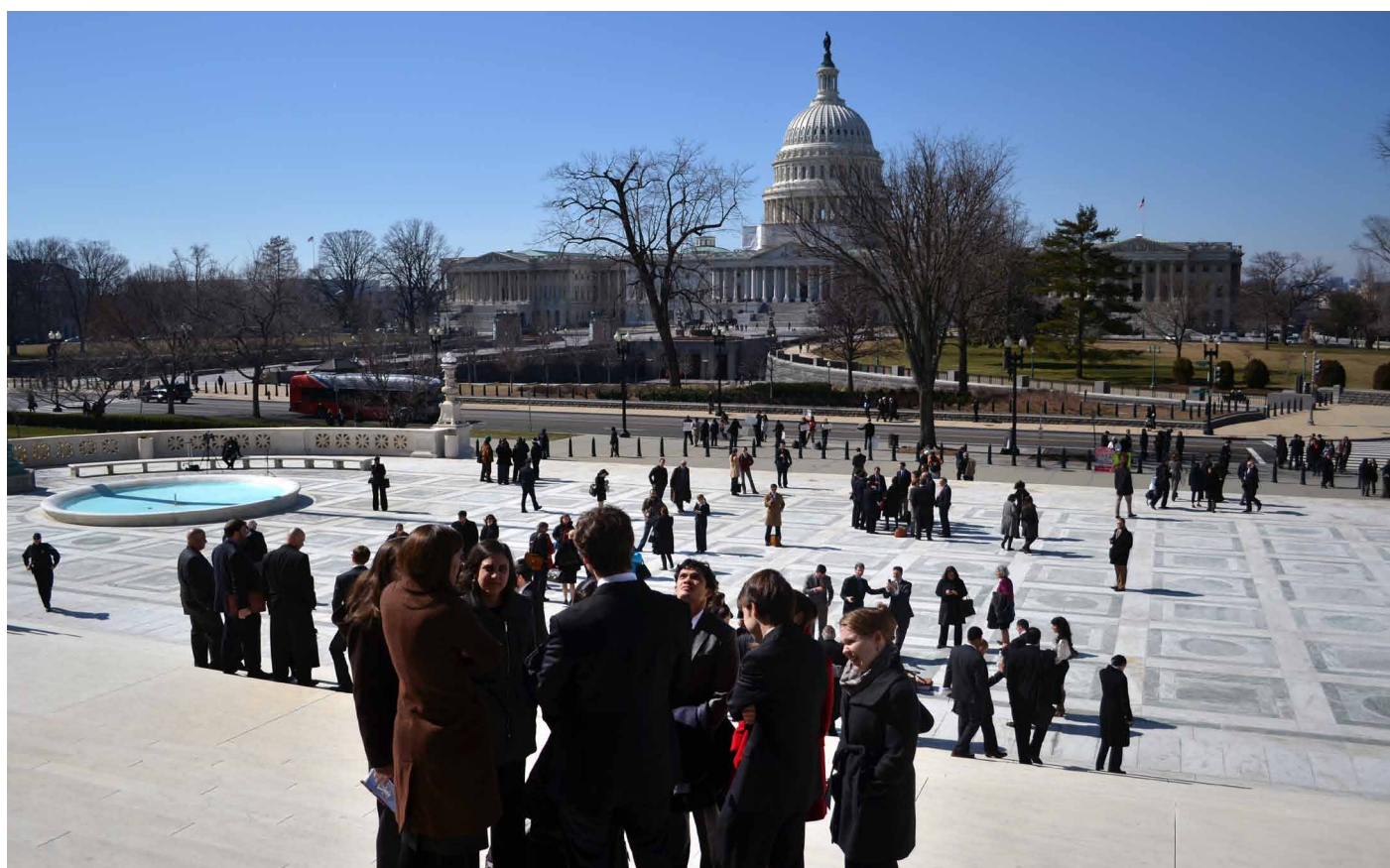
Po takovéto proceduře a bez spánku dostává slyšení před soudem magický nádech. Pro zájemce je nicméně na webu Soudu možné již několik hodin po slyšení najít přepis celé diskuse, takže o konkrétní argumentaci nebyl ochuzen ani ten, kdo se do řady před Soudem připojil okolo 3:00 a vyšlo na něj číslo 41...

V DC probíhá řada akcí k případu i k otázce odpovědnosti korporací obecně. Od „moot courtu“ na Georgetownu, kde si advokát stěžovatelů zkoušel své argumenty před profesory, přes snídani s Johnem Bellingerem (bývalý hlavní právník na Ministerstvu zahraničí USA) v advokátní kanceláři Arnold & Porter pár dní po přelíčení až po zvláštní konferenci o celé věci na Georgetownu na konci března a panel na výročním zasedání ASIL v DC.

Některé z těchto akcí jsem viděl nebo navštívím, tak podrobněji k případu snad příště. Teď jen krátké shrnutí.

Nejvyšší soud vlastně projednával dva propojené případy, ve kterých jde o to, zda mohou být korporace a organizace žalovány před americkými soudy pro porušování lidských práv v zahraničí. Prvním případem je *Mohamad v. Rajoub*, ve kterém rodina amerického občana palestinského původu tvrdí, že jejich blízký byl umučen k smrti v palestinském vězení v roce 1995. Rodina žaluje Palestinskou národní správu, Organizaci pro osvobození Palestiny a mnohé jednotlivce podle Zákona na ochranu obětí mučení (Torture Victim Protection Act, TVPA). Tento zákon od roku 1991 umožňuje obětem mučení (Američanům) vznést soukromoprávní žalobu proti „jednotlivci“ („individual“), který jednal jako reprezentant cizí vlády a je za mučení odpovědný. Nižší soudy původně žalobu odmítly, protože slovo „jednotlivec“ interpretovaly jako živou osobu, člověka, nikoliv jako organizaci nebo korporaci.

Druhým případem je *Kiobel*, ve kterém musí soud interpretovat jiný zákon. Jde o Alien Tort Statute (ATS), který umožňuje cizincům žalovat před americkými federálními soudy vážná porušení lidských práv. ATS má zajímavý osud sám o sobě. Byl přijat již prvním Kongresem USA v roce 1789 a od té doby se na něj de facto zapomnělo. Objeven byl znovu až v roce 1980 ve známém případě

Pohled na Kapitol | Autor: Lukáš Hoder

Filartiga v. Pena-Irala, který odstartoval vlnu žalob na bývalé představitele autokratických režimů užívající se své dolary v Miami a jinde v USA. ATS však, na rozdíl od TVPA, mlčí o tom, kdo může být žalován. ATS pouze dává soudu možnost rozhodnout “any civil action” vznesenou cizincem pro závažné porušení mezinárodního práva.

Podstatou případu *Kiobel* je žaloba skupiny Nigerijců proti třem ropným společnostem, které jsou údajně zodpovědné za porušování lidských práv ze strany nigerijských vojáků, kteří prý jednali v jejich prospěch (či dle jejich pokynů). Tím se otevírá řada otázek. Jednou z hlavních je, zda má soud rozhodovat o odpovědnosti korporací dle amerického práva nebo mezinárodního práva. Soud nižší instance rozhodoval dle mezinárodního práva a uvedl, že dle tohoto standardu jsou tradičně zodpovědní jen jednotlivci.

Zvrat

Otevírají se však i další otázky navázané na jiné případy (*Rio Tinto PLC, et al., v. Sarei, et al.*), a také proto Soud rozhodl, že se celé slyšení zopakuje s novým a rozšířeným zadáním příští podzim. Nová otázka zní, zda ATS vůbec umožňuje žalovat jednání, ke kterému došlo mimo USA.

“Whether and under what circumstances the Alien Tort Statute, 28 U.S.C. § 1350, allows courts to recognize a cause of action for violations of the law of nations occurring within the territory of a sovereign other than the United States.”[1]

Soud se ale bude zabývat také další otázkou (viz patrně část “under what other circumstances”), tedy zda může být někdo žalován za napomáhání porušování lidských práv (“aiding and abetting”).

Jedná se o poměrně komplikovaný případ. Detailně k obsahu a samotnému slyšení před Nejvyšším soudem bych rád napsal ještě jeden článek, jestli čas dovolí.

Lukáš Hoder v současné době s podporou Fulbrightovy komise studuje mezinárodní právo na Georgetown University ve Washingtonu, DC. Je autorem knihy Transatlantické vztahy v době krize, kterou vydalo nakladatelství MUNI-Press v roce 2009. Tento text vyšel v pozměněné podobě na blogu Jiné právo.

Poznámky

[1] *Kiobel v. Royal Dutch Petroleum*, SCOTUS blog, Supreme Court of the United States blog, <http://www.scotusblog.com/case-files/cases/kiobel-v-royal-dutch-petroleum-et-al/>.

STUDUJTE LIDSKÁ PRÁVA V BENÁTKÁCH

Do **1. května 2012** je možné se hlásit do ročního European Master in Human Rights and Democratisation (E.MA), který probíhá ve spolupráci více než čtyřiceti evropských univerzit. Studium je rozloženo do dvou semestrů. První semestr studenti stráví v italských Benátkách (září 2012 až leden 2013) a druhý na jedné ze zúčastněných vysokých škol (únor až červenec 2013). Mezi partnerské univerzity patří například prestižní univerzity v Leuvenu, Utrechtu, Kodani, Grazu, Dublinu, Padově, Bilbao či Uppsale.

Program E.MA poskytuje posluchačům multidisciplinární přístup, jenž nahlíží problematiku lidských práv a demokratizace optikou různých oborů. Program je orientován na získání jak teoretických, tak praktických dovedností. V roli přednášejících působí akademici z oboru, experti a zástupci mezinárodních i neziskových organizací. Absolventi se mohou následně uplatnit zejména v mezinárodních organizacích, veřejné správě či v akademické sféře.

Součástí programu je také týdenní studijní pobyt v post-konfliktním regionu, v minulých letech se jednalo o Kosovo, kde se studenti osobně seznámili s působením mezinárodních organizací (OSN, NATO, OBSE a EU) v této problematické oblasti.

Uchazeči o přijetí musí mít splněno alespoň 180 ECTS kreditů včetně ukončeného bakalářského vzdělání v oboru příbuzném lidským právům (sociální vědy, právo). Program je tedy vhodný zejména pro studenty magisterského či doktorského stupně. Zájemci by vedle výborné angličtiny měli být schopni porozumět občasným přednáškám a textům ve francouzštině. Nicméně znalost francouzštiny není požadována jako podmínka přijetí ke studiu. Poplatek za studium činí 4000 EUR a navíc registrační poplatek 130 EUR, omezený počet posluchačů obdrží částečné stipendium.

Bližší informace naleznete na internetových stránkách <http://www.emahumanrights.org/>

popřípadě kontaktujte **Huberta Smekala**, asistenta ředitele E.MA pro Českou republiku, a to na e-mailové adrese hsmekal@fss.muni.cz.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Mezinárodní soudní dvůr projednal spor Belgie a Senegalu o stíhání Hisséne Habré

Linda Janků

V pondělí 12. března zahájil Mezinárodní soudní dvůr v Haagu veřejné slyšení ve věci sporu Belgie a Senegalu ohledně povinnosti Senegalu stíhat nebo vydat ke stíhání bývalého prezidenta Čadu (1982 až 1990) Hisséne Habré. Veřejné projednání případu, v rámci něhož obě strany prezentovaly svá stanoviska a závěrečné návrhy, bylo naplánováno na celkem šest dní a skončilo 21. března. Soud nyní zahájí rozhodování ve věci; termín vynesení rozsudku bude oznámen.

Hisséne Habré, který je pro hromadné popravky, páchaní etnicky motivovaných zvěrstev na civilistech a mučení tisíců osob, k nimž za jeho vlády docházelo, přezdíván „africký Pinochet“, stále uniká spravedlnosti. Je tomu tak navzdory již více než deset let trvajícím snahám postavit jej před soud v Senegalu, kde od roku 1990 žije po svém útěku z Čadu. Možnost jeho stíhání v Senegalu přitom (kromě zdrženlivého přístupu senegalských orgánů a otázky financování případného soudního procesu) zkom-

plikoval koncem roku 2010 i Soudní dvůr ECOWAS[1], který ve svém kontroverzním rozsudku rozhodl, že stíhání Habrého před senegalskými soudy by znamenalo porušení zákazu retroaktivity stanoveného v čl. 15 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech[2].

Senegal, který byl již v roce 2006 pověřen Africkou unií Habrého před svými soudy „jménem Afriky“ stíhat, se tak ocitl v poněkud patové situaci. Po několika měsících diskuzí ohledně možnosti vytvoření nějaké formy hybridního tribunálu (resp. speciální komory u senegalského soudu po vzoru ECCC v Kambodži), které na půdě Africké unie probíhaly po vydání rozhodnutí Soudního dvora ECOWAS, senegalská delegace tato jednání v květnu 2011 opustila a celou kauzu tak de facto opět uložila „k ledu“.

Od roku 2005 nicméně o stíhání Habrého usiluje rovněž Belgie. Na její soud se v této věci (s ohledem na nikam nevedoucí snahy postavit Habrého před soud v Senegalu) obrátili – s odvoláním na princip univerzální jurisdikce – zástupci obětí spáchaných zločinů. Belgie od té doby několikrát neúspěšně žádala Senegal, aby dostal své povinnosti stíhat nebo vydat ke stíhání osobu podezřelou ze spáchaní zločinů podle mezinárodního práva. V roce 2009 se se svým požadavkem ohledně extradice Habrého obrátila s odvoláním na Úmluvu OSN proti mučení z roku 1984 na Mezinárodní soudní dvůr. Nyní se přitom v Haagu tento spor dostal, po více než dvou letech od svého zahájení, k veřejnému ústnímu projednání, a tedy i blíž k okamžiku vynesení meritorního rozhodnutí ve věci.

Mezinárodní soudní dvůr může Senegalu přikázat, aby Habrého ke stíhání do Belgie vydal. V každém případě však lze očekávat, že se soud v rozsudku vyjádří k otázce zákazu retroaktivity (a potažmo tedy i k jejímu posouzení Soudním dvorem ECOWAS, před nímž Habré tuto námitku uplatnil ve snaze zabránit svému stíhání v Senegalu). Belgie je totiž v tomto ohledu v podobné situaci jako Senegal, neboť univerzální jurisdikci pro stíhání zločinů podle mezinárodního práva zakotvila do své trestněprávní úpravy až poté, co se Habré údajně jejich spáchání v 80. letech dopustil.

Přestože do vydání rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ve věci ještě uběhne přinejmenším několik měsíců, mezinárodní tlak na Senegal mezitím zvolna narůstá. V listopadu 2011 byla země vyzvána k neprodlenému vydání Habrého Výborem OSN proti mučení

Hisséne Habré | Autor: Rama | Zdroj: Wikimedia Commons

(poté, co vydala prohlášení, že jej sama stíhat nehodlá). Podobné stanovisko zaujaly i státy Africké unie, které Senegal po květnovém neúspěchu jednání rovněž vyzvaly, aby vůči bývalému čadskému vůdci zahájil stíhání, nebo jej vydal ke stíhání do zahraničí[3].

Krátce byla ve hře i možnost vydat Habrého ke stíhání přímo na domácí půdě, tedy v Čadu. Senegal o tom rozhodl v červenci 2011, avšak po několika dnech své rozhodnutí změnil na základě intervence vysoké komisařky OSN pro lidská práva Navi Pillay, podle níž v Čadu neexistují záruky spravedlivého procesu a Habrému by v případě vydání zpět do vlasti hrozilo mučení. Senegal by se tak jeho vydáním mohl dopustit porušení principu *non-refoulement*.

Nezbývá než doufat, že se Habrého – ať už vlivem rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora nebo díky působení jiných faktorů – nakonec podaří přimět zodpovídat se za zločiny, z jejichž spáchání je obviněn. Snad k tomu dojde dříve, než bude pozdě (v září letošního roku oslaví bývalý diktátor již 70. narozeniny), a mezinárodní společenství tak nebude mít na svědomí další černou skvrnu v podobě neschopnosti postavit před soud bývalou hlavu státu podezřelou ze spáchání masových zvěrstev a zločinů vůči vlastnímu obyvatelstvu.

Poznámky

[1] Economic Community of West African States (ECOWAS) je západoafrické regionální integrační uskupení sdružující 16 států.

[2] Blíže viz Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci, březen 2011.

[3] Na svém jednání v červnu 2011 přitom Africká unie také obnovila svou snahu o nalezení jiné vhodné země z řad členských států, která by mohla stíhání Habrého zajistit. Jako kandidát pro tento úkol se dobrovolně nabídl Rwanda, avšak realizaci takové možnosti komplikuje jednak otázka, zda by země unesla finanční břemeno vedení komplikovaného soudního procesu, a rovněž i skutečnost, že na rwandské soudy se zatím se svými nároky neobrátily žádné oběti Habrého režimu.

Zdroje

- Conclusion of the public hearings - Court to begin its deliberation. ICJ Press Release, 21.3.2012. (<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=1&k=5e&case=144&code=bs&p3=6>)

- Wegner, P.: The Habré Case at the International Court of Justice – Belgium versus Senegal. 1.3.2012. (<http://justiceinconflict.org/2012/03/01/the-habre-case-at-the-international-court-of-justice-belgium-versus-senegal/>)

Budova Mezinárodního trestního soudu v Haagu | Autor: Hanhil | Zdroj: Wikimedia Commons

Lubanga: Mezinárodní trestní soud vynáší svůj první rozsudek

Lubomír Majerčík

Letos si připomínáme přesně deset let od vzniku Mezinárodního trestního soudu (MTS). Za „dárek“ mezinárodnímu společenství k tomuto výročí lze považovat i vynešení vůbec prvního rozsudku tímto soudem. Verdikt se nerodil na svět zcela snadno. Není divu, konžský konflikt, do něhož vyšetřované události spadají, si podle nevládních organizací vyžádal více než tři miliony obětí, čímž se řadí k nejkrvavějším konfliktům od druhé světové války. A na této náročné situaci se musel MTS učit a nastavovat standardy do budoucna.

Demokratická republika Kongo podala žalobci MTS oznámení nasvědčující spáchání zločinů na svém území už v roce 2004. Žalobce zahájil vyšetřování v roce 2006, kdy byl zároveň na Thomase Lubangu Dyilo soudem vydán zatykač. Od března 2006 - čili přesně po šest let - byl Lubanga držen ve vazbě MTS. Řízení bylo dvakrát přerušeno, neboť žalobce odmítal poskytovat součinnost obhajobě a podle senátu soudu tím nebylo možné zajistit Lubangovi spravedlivý proces (viz Bulletin 2/2010). Jednu chvíli se zdálo, že obviněný bude dokonce propuštěn na svobodu (Bulletin 7-8/2010). Tyto překážky ale postupně odpadly a v uplynulých dnech byl vynesena rozsudek.

Podle něj Lubanga nese jako spolupachatel vinu za páchaní válečných zločinů, konkrétně odvodu a náboru dětí mladších 15 let a jejich využívání v nepřátelských akcích v letech 2002 a 2003 v regionu Ituri. Tou dobou stál v čele Svazu konžských patriotů (UPC), rebelské ozbrojené skupiny bojující proti konžské vládě. Děti musely ve vojenských táborech podstupovat tvrdý výcvik provázený přísným trestáním, byly také podrobeny sexuálnímu násilí (k tomuto podezření se ale komora nevypravila, viz Bulletin 1/2010). Následně byly děti využívány jako vojáci v konfliktu nebo jako Lubangovy ochranné jednotky.

Přestože je tento dlouho očekávaný rozsudek pro MTS mimořádnou událostí, zůstává otázkou, nakolik je deset let čekání odůvodněných. Mezinárodním tribunálům pro bývalou Jugoslávii a pro Rwandu trvalo čtyři roky od jejich založení, než vynesly své první rozsudky ve věcech Tadić (1997), respektive Akayesu (1998). Je jasné, že ve věci Lubanga se jednalo o komplexní případ a nově zaváděným vnitřním procedurám bude vždy chvíli trvat, než se dostatečně usadí. Ve stejný okamžik ale na rozsudek čeká dalších 14 případů, které jsou mnohdy podstatně složitější. Případ Lubanga nakonec pokrývá jen události trvající necelý jeden rok a jednu skutkovou podstatu. Nezbyvá než doufat, že napříště bude spolupráce soudců s novou žalobkyní hladší a že komora bude lépe zvládat

nápor obětí a poučí se z lekcí nasbíraných na své prvotině. Stále musíme vyčkat na rozhodnutí týkající se výše trestu a na výsledek odvolacího řízení. Do té doby je Lubangu potřeba chápat jako nevinného.

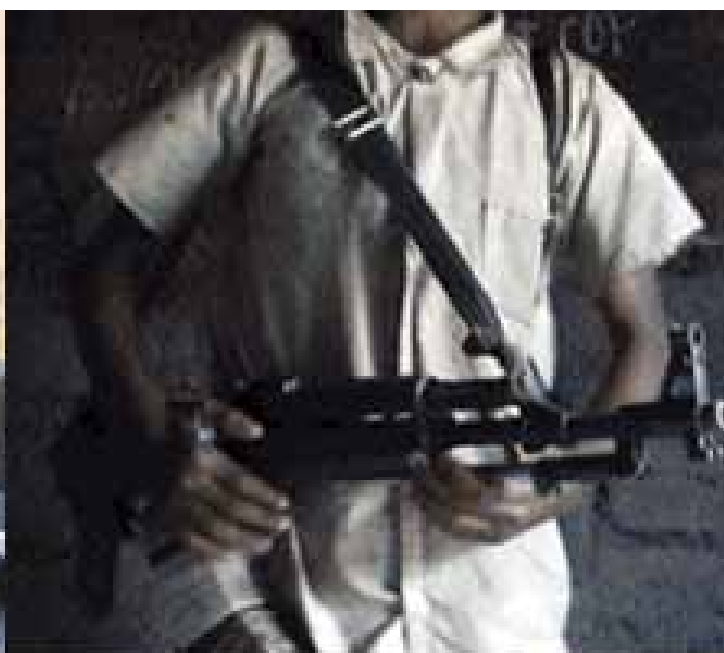
Zdroje

- ICC First verdict: Thomas Lubanga guilty of conscripting and enlisting children under the age of 15 and using them to participate in hostilities, 14.3.2012 (<http://www.icc-cpi.int/NR/exeres/A70A5D27-18B4-4294-816F-BE68155242E0.htm>).

Pyrrhovo vítězství pro Španělsko?

Katarína Šipulová

Chvilími vše nasvědčovalo tomu, že se Baltasar Garzón stane jedinou osobou odsouzenou v souvislosti se zločiny spáchanými frankistickým režimem. Španělský vyšetřující soudce stanul v roce 2008 před soudem v souvislosti s nařízením exhumace masových hrobů obětí občanské války, a to v rozporu s vnitrostátním zákonem o amnestii. S napětím očekávané rozhodnutí španělského Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2012 sice zbavilo soudcovskou superstar obvinění z prevericación (obdoba zneužití pravomoci), triumf spravedlnosti se však i přesto oslavovat nebude.

Thomas Lubanga | Autor: WITNESS.org | Zdroj: Flickr

**INTERNATIONAL CRIMINAL COURT TO DELIVER
VERDICT ON THOMAS LUBANGA, MARCH 14, 2012**

Jméno Garzón není v mezinárodním právu žádnou neznámou. Byl to právě tento soudce, kdo vydal mezinárodní zatykač na chilského prezidenta Augusta Pinocheta a zažehnul tak zápalnou šňuru vedoucí až k zahájení jeho stíhání ve Spojeném království a samotném Chile. Již tehdy postavil svou argumentaci na přesvědčení, že ani promlčecí lhůty, ani amnestie nemohou zabránit vyšetřování zločinů proti lidskosti. Široce akceptovaná a podporovaná teorie se mu však v případě aplikace na domácí poměry měla stát osudnou. Zahájení vyšetřování nucených zmizení a vražd více než sta tisíc osob, ke kterým došlo v průběhu španělské občanské války a v období bezprostředně po ní, tedy zločinů, na které by měl dopadat domácí zákon o amnestiích z roku 1977, vyvolalo u části politické sféry razantní odpor[1].

Přestože verdikt Nejvyššího soudu Garzóna očistil, představuje obrovské zklamání pro nevyslyšené oběti předchozím nedemokratického režimu. Soud poměrem šesti hlasů proti jednomu konstatoval, že Garzón se skutečně dopustil chyby, ale ne natolik vážné, aby naplnila skutkovou podstatu trestného činu, z něhož byl obviněn. Na pohled shovívavé rozhodnutí tak dokazuje, že země pořád není připravená vypořádat se s minulostí. Nejvyšší soud totiž sice uznal právo obětí minulých zločinů dozvědět se pravdu, ale pouze v rovině akademického či historického výzkumu. Paradoxně tak omezil pravomoci samotného soudnictví, když ho v procesu hledání pravdy o předchozím režimu označil za bezmocné.

Dalším kontroverzním závěrem je vymezení striktní dělící čáry mezi vnitrostátním a mezinárodním právem. Nejvyšší soud odmítl Garzónův argument, že nucená zmizení představují zločin proti lidskosti, jenž nespadá pod působnost amnestií. Razance, s jakou Nejvyšší soud tuto komplikovanou otázku mezinárodního práva zavrhl, je přinejmenším překvapivá: v internacionalistickém Garzónově přístupu totiž viděl pouhou snahu obcházet domácí právní úpravu. Zákonu z roku 1977, jenž amnestiemi zavedl politiku zapomenutí (oblivión), je věnovaná významná část rozhodnutí zavánějící patosem uplynulé éry. Soud totiž opakovaně zdůrazňuje klíčovou roli, jakou udělení amnestií sehrálo při pokojném průběhu demokratické tranzice. Je faktem, že prostředky vypořádávání se s minulostí představují citlivé, spíše politické než právní otázky. Jen těžko lze však spatřovat jako žádoucí úpravu, po jejíž změně již několik let volá samotné obyvatelstvo.

Celý spor tak v podstatě nemá vítěznou stranu. Oběti zločinů frankistického Španělska zůstaly na druhé koleji a sám Garzón byl své funkce vyšetřujícího soudce zbaven v souvislosti s jiným sporem, týkajícím se nezákonného odposlechu členů Lidové strany, jenž proti němu vedly ultrapravicové organizace v čele s Falange Española.

Poznámky

[1] Blíže viz: Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci, květen 2010.

Zdroje

- Cardenas, S.: Doublespeak by Spain's Supreme Court. Erga Omnes [online]. Citováno dne 12.3.2012. Dostupné na internetu: <http://ergaomnesnet.wordpress.com/2012/03/11/doublespeak-by-spains-supreme-court/>;

- González, E.: Spain Declares Itself Powerless. International Center for Transitional Justice, [online]. Citováno dne 12.3.2012. Dostupné na internetu: <http://ictj.org/news/spain-declares-itself-powerless>.

Baltasar Garzón | Autor: autor: Presidency of the Nation of Argentina | Zdroj: Wikimedia Commons

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Co nového ve Štrasburku

O policejních kordonech a nepovolených adopcích

Hubert Smekal

Ve sledovaném období [1] Evropský soud pro lidská práva (dále jen ESLP či Soud) vydal hned sedm rozsudků, které byly katalogizovány ve štrasburské databázi jako rozsudky s nejvyšší důležitostí. Případy jsou tentokrát velmi různorodé a pokrývají širokou škálu práv. K velmi zajímavým otázkám patří vůbec poprvé řešená problematika používání policejních kordonů během demonstrací či kontroverzní italská praxe zajištění imigrantů ještě na moři a vracení zpět do Libye.

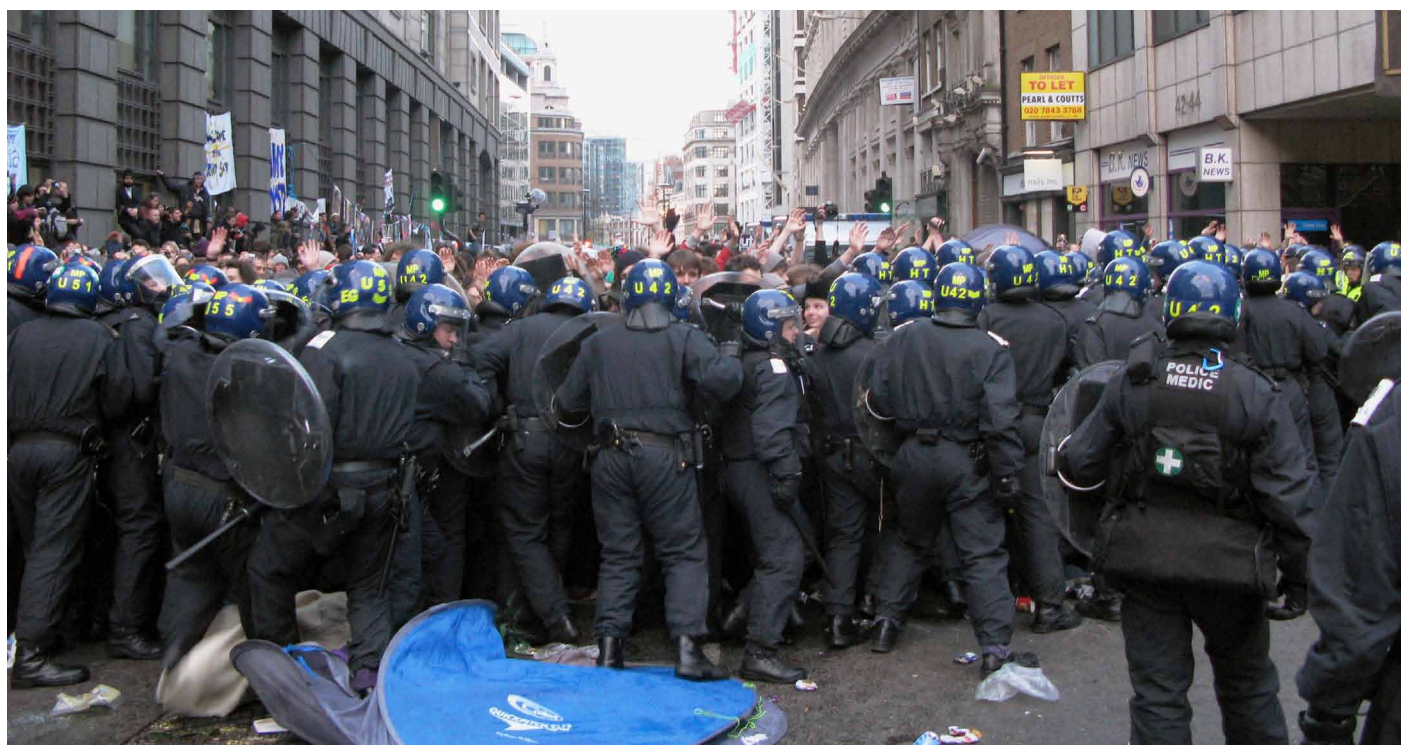
Použití kordonu neporušuje Úmluvu

Na 1. května 2001 si aktivisté z řad enviromentalistů, anarchistů a levicových skupin naplánovali protesty na různých místech Londýna, která se vyskytují v deskové hře Monopoly. Nikdo z organizátorů nekontaktoval policii, ani neobstarel pro demonstrace povolení. Ve dvě hodiny odpoledne se u Oxford Circus shromáždilo již na 1500 osob a další stále přicházeli. Policie v obavách před veřejnými nepokoji místo uzavřela s tím, že postupně bude lidi z kordonu vypouštět. Vzhledem k násilnostem, které vyvolávali lidé jak uvnitř kordonu, tak vně, se ale postupně rozpouštění protáhlo až do půl desáté večer. Před štrasburským soudem se v případě *Austin a další proti Spojenému království* (stížnosti

č. 39692/09, 40713/09 a 41008/09) dovolávali policejními manévry dotčení lidé porušení práva na svobodu a bezpečnost (čl. 5 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách, dále jen Úmluva). Z celkem čtyř stěžovatelů patřil jen jeden k protestujícím, ostatní se stali „rukojmími“ policejní akce jako náhodní kolemjdoucí.

Velký senát ESLP naznal, že k porušení čl. 5 Úmluvy nedošlo, jelikož policie použila kordon k oddělení davu v nebezpečných a proměnlivých podmínkách. Zároveň se jednalo o nejméně obtěžující a nejefektivnější způsob, jak uchránit veřejnost před nebezpečím. I když se policie snažila dav postupně rozpouštět, její úsilí bylo brzděno probíhajícími nepokoji.

K pro-státnímu rozhodnutí velkého senátu přispěla skutečnost, že policie očekávala příchod tvrdého jádra demonstrantů, čítajícího 500 až 1000 osob, k Oxford Circus kolem čtvrté hodiny odpolední. Kdyby se tato skupina připojila k již zhruba patnácti stovkám přítomných, mohla by se akce lehce zvrhnout do násilností. Policie proto oblast zcela ohradila, čímž bohužel vystavila přítomné sníženému komfortu (absence toalet, vody, jídla), ale na druhé straně značně snížila třaskavý potenciál akce. V tomto případě Soud konstatoval, že se nejednalo o zbavení svobody ve smyslu čl. 5 Úmluvy, ačkoliv mnoho lidí se dostalo do nepříjemné situace bez svého zavinění. S rozhodnutím 17členného velkého senátu nesouhlasili tři disentující soudcové.

Policejní kordon | Autor: Charlotte Gilhooly | Zdroj: Wikimedia Commons

V kauze *Creangă proti Rumunsku* (stížnost č. 29226/03) naopak velký senát jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení práva na svobodu a bezpečnost (čl. 5 Úmluvy), ale plných devět soudců k rozsudku připojilo odlišná stanoviska. Rumunský policista Sorin Creangă byl povolán k protikorupčnímu úřadu, kde se jej a dalších 25 kolegů dotazoval vojenský prokurátor na věci ohledně krádeží ropy z potrubí na periférii Bukureště. Kolem poledne prokurátor deset z nich, včetně Creangy, informoval, že proti nim bylo zahájeno trestní stíhání. Creangă na stanici dobrovolně zůstal, než mu bylo v 10 večer sděleno obvinění kvůli přijímání úplatků a účasti na zločinném spolčení. O půlnoci se dozvěděl, že na něj byla uvalena třídní zadržovací vazba a v noci putoval do vězení. Setrvání ve vazbě mu posléze prodloužili o dalších 27 dní. Na závěr velmi turbulentních procesních veletočů se Creangă dozvěděl verdikt – tři roky podmíněně za braní úplatků a krytí zločince.

Ve Štrasburku v červnu 2010 rozhodl senát jednomyslně, že došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy, s čímž Rumunsko nesouhlasilo a obrátilo se na velký senát, který však předchozí rozhodnutí potvrdil. Soud sice akceptoval, že se jednalo o rozsáhlý zátah proti velké síti překupníků ropy, což ale ještě neopravňovalo setrvání pana Creangy u prokurátora mezi polednem a desátou hodinou večerní – tedy od informování o zahájení trestního stíhání po sdělení obvinění. Již od povolání na protikorupční úřad však prokurátor musel mít dostatečně silné podezření ohledně zapojení pana Creangy do zločinu, proto měl být vzat na základě rumunského práva do vazby již zhruba kolem poledne. Jeho pobyt u prokurátora až do půlnoci postrádal oporu v rumunském právu. Následná třídní vazba byla v pořádku, ale dalších chyb se rumunská strana dopustila v rámci následující vazby.

Creangă se dočkal odškodnění ve výši 8000 eur a náhrady nákladů řízení 500 eur.

Lidské tragédie před štrasburským soudem

Další dvojice případů se týkala smutných lidských osudů. Konstatování porušení čl. 13 (právo na účinnou nápravu) ve spojení s čl. 3 (právo na život) v případě *Reynolds proti Spojenému království* (stížnost č. 2694/08) se sama stěžovatelka nedočkala. Krátce po podání stížnosti zemřela, tudíž věc převzala její dcera. Případ se týkal smrti syna paní Reynoldsové, schizofrenního pacienta na psychiatrii, který zemřel po pádu ze šestého patra léčebny. Paní Reynoldsová si stěžovala, že neexistoval efektivní mechanismus, který by určil civilněprávní odpovědnost a kde by mohla získat odškodnění za ztrátu syna, k níž podle ní došlo v důsledku zanedbání péče. ESLP jí dal posmrtně za pravdu a přiřkl odškodnění 7000 eur a 8000 eur jako náhradu nákladů řízení.

Ostrov Lampedusa | Autor: Luca Stragusa | Zdroj: WC

Systémového problému afrických imigrantů, kteří se snaží po moři dosáhnout evropských břehů, se týká rozsudek ve věci *Hirsi Jamaa a další proti Itálii* (stížnost č. 27765/09). Velký senát ESLP se jednomyslně shodnul [2], že v případě somálských a eritrejských migrantů zadržovaných při plavbě z Libye italskými jednotkami a odeslaných zpět do Libye došlo k porušení čl. 3 (zákaz nelidského nebo ponižujícího zacházení), čl. 4 Protokolu č. 4 (zákaz hromadného vyhoštění) a čl. 13 (právo na účinnou nápravu) ve spojení s čl. 3 a čl. 4 Protokolu č. 4.

V květnu 2009 se z Libye vydaly tři lodě se zhruba dvěma stovkami lidí na palubě na plavbu k italským břehům. Zhruba 50 kilometrů jižně od Lampedusy je zadržely italské jednotky, převedly je na své lodě, dopravily do Tripolis a předaly libyjským úřadům. Italové údajně africkým běžencům za celou desetihodinovou cestu nesdělili, kam je odvázejí, ani nedošlo ke kontrole dokladů. Italský ministr vnitra na tiskové konferenci přednesl, že zásah byl v souladu s novou bilaterální smlouvou s Libyí, která má přispět v boji proti ilegální imigraci. Za pár dní italské jednotky takto vrátily do Libye stovky běženců, což údajně odrazuje pašerácké gangy od dalších aktivit.

Na italský postup si ve Štrasburku stěžovalo 11 Somálců a 13 Eritrejců, z nichž dva již zemřeli a 14 získalo u kancláře Vysokého komisaře pro uprchlíky v Tripolis status uprchlíků. Soud se nejprve musel vyrovnat s otázkou jurisdikce, protože k událostem došlo mimo italské území. Ale vzhledem k tomu, že stát vykonával nad jednotlivci kontrolu a autoritu skrze své činovníky, musel dodržovat požadavky Úmluvy. Ve sporu o samotné vyhoštění italská vláda tvrdila, že Libye byla v předmětné době bezpečnou destinací, s čímž Soud nesouhlasil. Itálie se nemůže odvolávat na bilaterální dohodu, navíc by se neměla nechat ukolébat pouze libyjskou legislativou, ale prověřit i praxi na místě. Podle Soudu italské úřady věděly, či vědět měly, že po návratu migrantů do Libye je čeká zachá-

zení v rozporu s Úmluvou [3], čímž se dopustily porušení čl. 3 Úmluvy. Fakt, že afričtí běženci explicitně nezažádali o azyl, nijak z Itálie nesnímá zodpovědnost.

Soud také vůbec poprvé zkoumal, zda se čl. 4 Protokolu č. 4 aplikuje na případ, kdy dojde k hromadnému vyhoštění z území mimo vlastní státní teritorium. ESLP si odpovéděl pozitivně, protože v opačném případě by Úmluva nepokrývala velké množství současných vzorců migrace. Vzhledem k tomu, že běženci byli vráceni do Libye hromadně, bez jakéhokoliv přezkumu individuálních případů či alespoň identifikace, jednalo se o jednání v rozporu s Úmluvou. Afričtí běženci rovněž neměli k dispozici žádné prostředky k nápravě, protože Soud konstatoval též porušení čl. 13 Úmluvy ve spojení s čl. 3 a čl. 4 Protokolu č. 4. Každému stěžovateli náleží náhrada nemateriální újmy 15 tisíc eur a náhrada nákladů v celkové výši 1576 eur.

ESLP a právo volit v zahraničí

S politicky citlivou záležitostí volebního práva pro občany žijící v cizině se vypořádával štrasburský soud v případě *Sitaropoulos a Giakoumopoulos proti Řecku* (stížnost č. 42202/07). Řekům žijícím ve Francii se nelíbilo,

že nemohou ze státu pobytu volit v řeckých volbách, ačkoliv řecká ústava tuto možnost v obecnostech stanovuje. Řecký velvyslanec ve Francii jejich žádost odmítnul, protože neexistují pravidla, jež by řešila praktické záležitosti s volbami v zahraničí spojené. Před ESLP se nejprve stěžovatelé radovali, když senát prohlásil porušení práva na svobodné volby (čl. 3 Protokolu). Chybějící úprava, která by umožňovala praktický výkon volebních práv, vede k neférovému zacházení s Řeky žijícími v cizině. Velký senát ESLP ale otočil o 180 stupňů a jednomyslně prohlásil, že k žádnému porušení volebního práva nedošlo.

Velký senát prozkoumal mezinárodní instrumenty a praxi v členských státech Rady Evropy a shledal, že neexistuje konsenzus, na základě něž by bylo možno říci, že existuje povinnost umožnit občanům volit v zahraničí. Na druhé straně, sama Rada Evropy vyzývá státy, aby volební účast občanů v cizině zavedly, a velká většina států tak dokonce i učinila. Velký senát ale tato fakta neobměkčila a konstatoval, že k porušení práva na svobodné volby nedošlo. K jeho výkonu navíc podle něj klidně mohli Řekové cestovat do své domoviny.

Další případ se týká řeckého souseda a častého štrasburského hříšníka – Turecka. Ve věci *Aksu v Turecko* (stížnosti č. 4149/04 a 41029/04) jsou napadány pasáže z knihy o Romech a definice ve dvou slovnících, které stěžovatel shledal jako urážející a diskriminační. Senát ESLP nejprve v roce 2010 prohlásil, že kniha je akademickou studií zaměřující se na historii a společensko-ekonomické aspekty života Romů v Turecku a kritizované pasáže právě ukazují na předsudky vůči Romům v turecké společnosti. Autor žil mezi Romy a rozhodně neměl v úmyslu je urazit. Rovněž slovníková hesla, doplněná v předmluvě o komentář, že se jedná o pojmy metaforického charakteru, nebyla shledána v rozporu s Úmluvou. Pan Aksu, Turek romského původu, se ještě obrátil na velký senát, ale ten pouze potvrdil předchozí verdikt. Jen pro doplnění, v knize „Turečtí Romové“, vydané ministerstvem kultury, Aksu konkrétně nebyl spokojen s pasáží, v níž se hovoří o tom, že někteří Romové si vydělávají kapsářstvím, krádežemi a prodejem narkotik. Velký senát tedy sice porušení Úmluvy neshledal [4], ale pro jistotu Turecko vyzval, aby bojovalo proti negativní stereotypizaci Romů.

Adopce dětí homosexuálními páry

Přehled nejdůležitějších rozsudků štrasburského soudu uzavíráme dalším citlivým tématem, a sice možností adoptovat děti homosexuálními partnerkami (*Gas a Dubois proti Francii*, stížnost č. 25951/07). Dámy Gas a Dubois spolu žily od roku 1989 a v roce 2000 Dubois porodila ve Francii holčičku poté, co podstoupila v Belgii umělé

Gay pride, Toulouse 2011 | Autor: Guillaume Paumier | Zdroj: Flickr

oplození s využitím anonymního dárce. Dcerka žila společně s oběma ženami, které v dubnu 2002 uzavřely civilní partnerství. V roce 2006 Gas požádala o jednoduchou adopci [5] partnerčiny dcerky. Francouzské soudy nicméně žádost zamítly, protože adoptce by měla právní důsledky nezamýšlené žadatelkou a jdoucí proti nejlepšímu zájmu dítěte. Dámy by totiž nemohly sdílet rodičovskou odpovědnost podle občanského zákoníku [6] a Dubois (tedy matka) by přišla o všechna práva ve vztahu k dítěti. Stěžovatelky se u ESLP domáhaly konstatování porušení zákazu diskriminace (čl. 14) ve vztahu k právu na respektování soukromého a rodinného života (čl. 8), v čemž je podpořilo množství intervenujících nevládních organizací.

Soud poukázal na svou předchozí judikaturu (zejména *E.B. proti Francii* [7]) a připomněl, že rozdílnost v zacházení na základě sexuální orientace vyžaduje pro své ospravedlnění obzvláště závažné důvody. ESLP sice konstatoval rozdílnost v zacházení mezi párem v manželství a párem v civilním partnerství, nicméně přiznal státům jistý prostor k uvážení. Podle senátu tedy nedošlo k porušení Úmluvy, ale vzhledem k ne zcela přesvědčivému odůvodnění mám za to, že pokud se případ dostane k velkému senátu, může dojít k obratu. Ze sedmičlenného senátu se tři soudcové podíleli na dvou odlišných stanoviscích (ale souhlasících s verdiktem) a jeden připojil disent.

Poznámky

[1] Od 21. února 2012 do 20. března 2012.

[2] S jedním odlišným stanoviskem – tedy souhlasícím s výsledkem, ale nikoliv s odůvodněním.

[3] To mohlo spočívat jednak v samotném špatném zacházení s běženci v Libyi nebo v jejich vyhoštění z Libye zpět do Somálska nebo Eritreje. Podle ESLP tedy Úmluva zakazuje vyhoštění do země, odkud jednotlivci hrozí vyhoštění do země, kde mu hrozí porušení práv z Úmluvy (nejčastěji porušení čl. 3 – mučení nebo nelidské či ponižující zacházení).

[4] Velký senát rozhodl takřka jednomyslně, že sedmnácti soudců byl proti verdiktu pouze zástupce Arménie.

[5] Jednoduchá adoptce umožňuje, aby vedle původního rodičovského vztahu přibyl další (při plné adoptci dochází k nahrazení původního právního vztahu).

[6] Při jednoduché adoptci dochází k přenosu rodičovské odpovědnosti, biologický rodič (či rodiče) tudíž přichází o rodičovskou odpovědnost. Výjimku představuje případ, kdy adoptované dítě je dítětem manžela nebo manželky, poté pár rodičovskou odpovědnost sdílí. Tato výjimka však nedopadá na civilní partnerství.

[7] V tomto případě Soud vyřknul, že pokud je umožněno adoptovat dítě jednotlivci (ve smyslu single), pak nelze odepřít adopci jen z toho důvodu, že onen jednotlivec je homosexuál.

Chrámy Bagan, Myanmar | Zdroj: Wikimedia Commons

Tay Za v. Rada: Lidská práva v. lidská práva

Sankce na jednotlivce nelze uvalit čistě na základě jeho příbuzenského vztahu s vůdci režimu

Helena Bončková

Mezinárodněpolitická situace si to žádá, unijní smlouvy to umožňují, a proto Rada koná. V souladu se Smlouvou o fungování Evropské unie (SFEU) může Rada přijmout omezující opatření vůči fyzickým a právnickým osobám, skupinám nebo nestátním subjektům. Činí tak zejména v rámci boje proti terorismu, jakož i v rámci snahy oslabit nedemokratické režimy a vlády třetích zemí.[1] Právě na této omezující legislativě Soudní dvůr EU již nejednou prokázal, že to s ochranou základních práv myslí skutečně vážně. Kdo sleduje rozhodovací činnost Soudního dvora pravidelně, si nepochybně všimnul, že v podstatě není měsíce, kdy by Tribunál nebo Soudní dvůr nějaké takové omezující opatření vůči určitým osobám či subjektům nezrušil.[2] Jedno z takových rozhodnutí padlo i v průběhu března. Velký senát Soudního dvora ve věci *Tay Za v. Rada* dospěl k závěru, že pouhá skutečnost, že určité osoby jsou v příbuzenském vztahu s osobami spojenými s vůdci příslušného režimu, nemůže být sama o sobě důvodem pro uvalení sankcí vůči nim.[3]

Uvedený případ se týkal režimu v Myanmaru. Z důvodu přetrvávajícího porušování lidských práv přijala Rada vůči tomuto režimu počínaje rokem 1996 řadu omezujících opatření, která byla průběžně obnovována a posilována. Zahrnovala zejména zmrazení finančních prostředků členů vlády myanmarského vojenského režimu, jakož i osob a společností na tuto vládu napojených. V roce 2003 bylo na seznam těchto osob poprvé zaneseno jméno tehdy šestnáctiletého Pye Phyto Tay Za, jakožto osoby, která těží z vládních ekonomických aktivit. Důvodem pro tento krok se stala skutečnost, že Tay Za byl synem ředitele jedné z obchodních společností, jež měla profitovat z politik myanmarské vlády.

Tay Za jedno z následných nařízení Rady[4] napadl u Tribunálu, ten však jeho žalobu zamítnul. Podle Tribunálu totiž neprokázal, že by byl od svého otce odloučen do takové míry, že by mu postavení jeho otce neumožňovalo mít prospěch z hospodářských politik vlády Myanmaru. V řízení před Tribunálem Tay Za sice uvedl, že od svých třinácti let žil s matkou v Singapuru, nikdy pro svého otce nepracoval a nevlastní žádné akcie společností v Myanmaru. Neobjasnil však původ finančních prostředků, které mu umožnily stát se mezi lety 2005 a 2007 akcionářem dvou společností svého otce usazených v Singapuru.[5]

Tay Za proti rozsudku Tribunálu podal opravný prostředek k Soudnímu dvoru a ten mu dal za pravdu. Podle velkého senátu Soudního dvora se Tribunál svým předpokladem o tom, že „rodinní příslušníci ředitelů podniků mají prospěch z funkcí zastávaných těmito řediteli, takže mají rovněž prospěch z hospodářské politiky vlády, a že v důsledku toho existuje dostatečná vazba, na základě článků 60 ES a 301 ES [dnešní čl. 75 a 215 SFEU], mezi navrhovatelem a vojenským režimem v Myanmaru, dopustil nesprávného právního posouzení.“[6] Soudní dvůr tak dospěl k závěru, že Tribunál svojí úvahou nepřipustně rozšířil kategorii fyzických osob, které mohou být předmětem cílených omezujících opatření podle uvedených ustanovení Smlouvy.

Jak Soudní dvůr, tak Tribunál přitom paradoxně stály v situaci, kdy na obou miskách vah byla lidská práva. Na jedné z nich snaha přispět k ochraně lidských práv v Myanmaru zavedením efektivních sankcí, na druhé ochrana lidských práv osob, které jsou těmito sankcemi dotčeny. Argumentace Soudního dvora mi však tentokrát nepřijde dostatečně přesvědčivá, a to už proto, že samotné čl. 75 a 215 SFEU okruh osob, vůči kterým mohou být přijata omezující opatření, nijak nespecifikují. Dosavadní výklad těchto ustanovení byl přitom Soudním dvorem poměrně široký, když pojem „třetí země“ podle dosavadní judikatury zahrnoval „vedoucí představitele těchto zemí, jakož i jednotlivce a subjekty, kteří jsou s těmito představiteli spojeni nebo jsou jimi přímo či nepřímo kontrolováni“.[7] Podle Soudního dvora však tento široký výklad nic nemění na tom, že by měl být navázán na podmínky „které mají zajistit takové použití článků 60 ES a 301 ES [dnešní čl. 75 a 215 SFEU], které je v souladu s jimi sledovaným cílem.“[8] Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že omezující opatření přijatá na základě těchto ustanovení se mohou týkat „pouze vedoucích představitelů uvedených zemí a osob spojených s těmito představiteli.“[9]

Těžko říct, jakým způsobem citovaný rozsudek Soudního dvora vlastně interpretovat. Z textu samotného rozhodnutí se totiž zdá, že Soudní dvůr skutečně podstatným způsobem zúžil kategorii osob, vůči kterým mohou být omezující opatření uvalena, a to pouze na osoby, které jsou přímo spojeny s vládním režimem. Pokud by tomu tak skutečně bylo, Soudní dvůr by se tím v podstatě pasoval na unijního legislativce, neboť samotná ustanovení Smlouvy nic takového nepředpokládají.[10] Nehledě na skutečnost, že by se tím výrazně snížila efektivita těchto ekonomických sankcí, neboť pro samotné vůdce režimu

Mapa Barmy | Zdroj: Wikimedia Commons

Vlajka Barmy | Zdroj: Wikimedia Commons

a osoby s nimi *přímo* spojené by nebylo nic jednoduššího než majetek zavčas převést na své vzdálené příbuzné, případně na fiktivní obchodní společnosti, v jejichž čele bude dosazeno zdánlivě nezávislé vedení.

Nabízí se však i druhý výklad a tím je skutečnost, že Soudnímu dvoru v podstatě vadí pouze předpoklad, na kterém Tribunál svoji argumentaci založil, tj. úvaha, že lze vyjít z toho, že rodinní příslušníci ředitelů podniků mají rovněž prospěch z hospodářské politiky vlády. Podle Tribunálu je však možné tento předpoklad vyvrátit, což se Tay Zaovi v řízení před Tribunálem zjevně nepodařilo (viz výše zmiňované akcie v singapurských společnostech jeho otce). Zdá se tak, že Soudní dvůr má ve skutečnosti výhrady vůči přesunutí důkazního břemene na stranu osob dotčených omezujícími opatřeními, a to v případě, že se nejedná o vedoucí představitele třetí země, ani o osoby přímo s těmito představiteli spojenými. Kategorii „osob spojenými s představiteli třetí země“ je totiž zjevně nutno vykládat úzce, a to tak, že mezi tyto osoby nelze bez dalšího zařadit osoby, které jsou v pouhém *nepřímém* vztahu s představiteli třetí země (např. tedy v příbuzenském vztahu s řediteli významných podniků usazenými v této zemi). V rozsudku Soudního dvora totiž nic nepokazuje na skutečnost, že by Tay Za, jakožto syn jednoho z těchto ředitelů, nakonec omezujícím opatřením nemohl být vystaven. Úvaha, že je synem ředitele, však podle všeho nemůže stát na začátku takového kroku.

Druhá možná interpretace citovaného rozsudku tak v podstatě dělí osoby a subjekty uvedené v čl. 215 SFEU do dvou skupin – (1) na vedoucí představitele třetí země a osoby, které jsou s těmito představiteli *přímo* spojeny, a (2) na osoby, které jsou s těmito představiteli spojeny pouze *nepřímo*. První kategorie osob přitom může být zahrnuta na seznam osob, vůči nimž směřují omezující opatření, v podstatě automaticky. U druhé kategorie osob

bude muset být jejich nepřímé (politické a hospodářské) spojení s vládním režimem postaveno na jisto, a to již v době přijímání omezujících opatření. Z rozsudku přitom vyplývá, že pouze příbuzenský vztah za důkaz o takovém napojení považovat nelze. Pokud je výše uvedená interpretace správná a byla skutečně cílem Soudního dvora, měl tak učinit výslovněji. Jinak je totiž jeho argumentace velmi vágní a není zcela jasné, k jakému řešení chtěl Soudní dvůr vlastně dospět, kromě toho, že se ve svém vážení zjevně přiklonil na stranu lidských práv omezovaných osob. V tomto ohledu je argumentace Tribunálu jednoznačně přesvědčivější. A lze samozřejmě diskutovat i o tom, zda v tomto případě není (vyvratitelnou domněnkou podmíněný) příklon na stranu efektivity uvalovaných sankcí, jak tomu učinil Tribunál, ve skutečnosti vhodnějším řešením.

Poznámky

- [1] Srov. čl. 75 a 215 SFEU, které se týkají finančních opatření v rámci boje proti terorismu a přerušení hospodářských a finančních vztahů s třetími zeměmi.
- [2] Při počtu těchto rozhodnutí se tak nabízí úvaha, zda Rada občas tato omezující opatření nepřijímá již přímo s vědomím toho, že budou dříve nebo později Soudním dvorem EU zrušena.
- [3] Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 13. března 2012, věc C-376/10 P, Tay Za v. Rada.
- [4] Nařízení Rady (ES) č. 817/2006 ze dne 29. května 2006, kterým se obnovují omezující opatření vůči Barmě/Myanmaru a zrušuje nařízení (ES) č. 798/2004.
- [5] Rozsudek Tribunálu (osmého senátu) ze dne 19. května 2010, věc T-181/08, Tay Za v. Rada, bod 69.
- [6] Bod 71 rozsudku.
- [7] Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. září 2008, spojené věci C-402/05 P a C-415/05 P, Kadi a Al Barakat v. Rada a Komise, bod 166.
- [8] Bod 60 rozsudku.
- [9] Bod 63 rozsudku.
- [10] Pokud jde o předcházení terorismu a boji proti němu čl. 75 SFEU umožňuje Evropskému parlamentu a Radě nařízením stanovit „rámec správních opatření týkajících se pohybu kapitálu a plateb, jako je zmrazení peněžních prostředků, finančních aktiv nebo hospodářských výhod, které náležejí fyzickým nebo právnickým osobám, skupinám nebo nestátním útvarům, jsou jimi vlastněny nebo jsou v jejich držbě.“ Čl. 215 SFEU pak uvádí, že pokud tak stanoví rozhodnutí přijaté v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky, Rada může v rámci přerušování hospodářských a finančních vztahů s třetí zemí „přijmout omezující opatření vůči fyzickým nebo právnickým osobám a skupinám nebo nestátním subjektům.“

Rozkol mezi ESLP a Výborem OSN pro lidská práva

Co s turbanem na průkazových fotografiích?

Zuzana Melcrová

Organizace Sjedení Sikhové [1] v lednu letošního roku upozornila na rozdílný pohled Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“) a Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) na problematiku omezení veřejného projevu náboženského vyznání. Nejzřetelněji se tento rozpor projevil při porovnání případů Ranjit Singh v. Francie, který by předložen Výboru, a Mann Singh v. Francie, jež rozhodoval ESLP.

Případ Ranjit Singh v. Francie se týkal Inda, který získal ve Francii status uprchlíka. V roce 2002 si pan Singh chtěl povolení k pobytu prodloužit, přičemž k žádosti bylo potřeba přiložit fotografii. Pan Singh se nechal pro tuto příležitost vyfotografovat s turbanem na hlavě, tedy tak, jak to žádá jeho náboženské přesvědčení. To bylo však v rozporu s francouzskými předpisy a francouzský orgán příslušný k vyřízení jeho žádosti odmítl fotografie přijmout.

Pan Singh bez úspěchu využil opravné prostředky, které mu vnitrostátní právo poskytovalo. Následně mu nezbylo, než se obrátit na Výbor, kde nakonec našel zastání. Svou stížnost opřel o porušení čl. 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „MPOPP“), který zakotvuje právo na náboženské vyznání a jeho projev. Pan Singh konstatoval, že omezení na základě francouzské legislativy je disproportní k zamýšlenému cíli, tedy k ochraně veřejného pořádku a bezpečnosti (Francie zastává názor, že osoba vyfotografovaná v turbanu je hůře identifikovatelná, než by byla bez této pokrývky hlavy). Singh poznamenal, že jej lze snáze identifikovat podle fotografie s turbanem, neboť jej nosí v podstatě neustále. Skutečnost, že by se musel prokazovat dokladem, kde by neměl turban, případně že by si jej musel sundat pokaždé, když by byl legitimován, považoval pan Singh za ponižující a degradující. Francouzský předpis dále označil za diskriminační, neboť na rozdíl od většiny Francouzů byl nucen si vybrat mezi dodržováním své náboženské povinnosti a přístupem k zdravotnickému systému. [2]

Velmi obdobný případ se objevil rovněž na stole ESLP ve věci Mann Singh v. Francie, a to již v roce 2008. Mann Singh požádal o vydání duplikátu svého řidičského průkazu, který ztratil, a ke své žádosti přiložil fotografie, na nichž měl na hlavě turban. Stejně jako jeho jmenovec z případu řešeného před Výborem mu pravidla jeho ná-

Autor: Koldo Hornaza | Zdroj: Wikimedia Commons

boženského vyznání velela nosit turban neustále. Francouzský orgán jeho žádost odmítl z důvodu neposkytnutí vyhovující fotografie. Mann Singh dále zkoušel štěstí před ESLP, kde však neuspěl [3].

Právní názor na danou problematiku se tedy mezi Výborem a štrasburským soudem výrazně liší. Z obdobné judikatury ESLP, věnující se nošení náboženských symbolů na veřejnosti, lze vyčíst, že soud zastává spíše zdrženlivý postoj, dávaje státům poměrně široký prostor k vlastnímu uvážení, nakolik jsou omezující opatření potřebná pro ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, a tedy nezbytná v demokratické společnosti [4].

Výbor se k problematice postavil mnohem aktivněji a začal v rámci řešení případu pana Singha zkoumat, zda fotografie s turbanem opravdu ztěžuje identifikaci. Tuto otázku si při rozhodování o případu Mann Singh štrasburský soud nepoložil a spíše se tázal, zda jsou kontroly identity jednotlivce nezbytné pro ochranu veřejného pořádku a bezpečnosti. Jinými slovy, ESLP vycházel ze zcela jiné premisy než Výbor a skutečnost, že fotografie osoby s turbanem na hlavě komplikuje její identifikaci, považoval za fakt. Přístup ESLP lze vyložit také tak, že posouzení této otázky ponechal na jednotlivých státech, a tudíž nepovažoval za důležité se jí v odůvodnění rozhodnutí zabývat.

ESLP a Výbor tak zapustily do půdy mezinárodního práva kořeny dvou zcela odlišných právních názorů. Tento stav komplikuje celkové konceptuální pojetí problematiky omezení nošení náboženských symbolů v Evropě. Dostáváme se do nešťastné situace, kdy jsou čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 18 MZOPP, oba zakotvující právo na svobodu náboženského vyznání, vykládány různě a faktický rozměr ochrany tohoto práva je tedy o něco širší na poli OSN, a naopak užší v regionálním rozměru Rady Evropy.

Poznámky

[1] Přeloženo z anglického originálu „United Sikhs“. Převzato z: Saïla Ouald Chaib: Ranjit Singh v. France: The UN Committee asks the questions the Strasbourg Court didn't ask in turban case. Strasbourg Observers [online]. Citováno dne 21. 3. 2012. Dostupné na internetu: <http://strasbourgoobservers.com/2012/03/06/ranjit-singh-v-france-the-un-committee-asks-the-questions-the-strasbourg-court-didnt-ask-in-turban-case/>.

[2] Saïla Ouald Chaib: Ranjit Singh v. France: The UN Committee asks the questions the Strasbourg Court didn't ask in turban case. Strasbourg Observers [online]. Citováno dne 21. 3. 2012. Dostupné na internetu: <http://strasbourgoobservers.com/2012/03/06/ranjit-singh-v-france-the-un-committee-asks-the-questions-the-strasbourg-court-didnt-ask-in-turban-case/>.

[3] Buyse, A.: Sikh Turban Case Inadmissible. ECHR blog [online]. Citováno dne 21. 3. 2012. Dostupné na internetu: <http://echrblog.blogspot.com/2008/11/sikh-turban-case-inadmissible.html>.

[4] Viz např. rozhodnutí ESLP ve věci Karaduman v. Turecko ze dne 17. 6. 2008, stížnost č. 8810/03 nebo El Morsli v. Francie ze dne 4. 3. 2008, stížnost č. 15585/06.

Zdroje

- Buyse, A.: Sikh Turban Case Inadmissible. ECHR blog [online]. Citováno dne 21. 3. 2012. Dostupné na internetu: <http://echrblog.blogspot.com/2008/11/sikh-turban-case-inadmissible.html>.

- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Mann Singh v. Francie ze dne 28. 11. 2008, stížnost č. 24479/07.

- Rozhodnutí Komise OSN pro lidská práva ve věci Ranjit Singh v. Francie ze dne 22. 7. 2011, stížnost č. 1876/2000.

- Saïla Ouald Chaib: Ranjit Singh v. France: The UN Committee asks the questions the Strasbourg Court didn't ask in turban case. Strasbourg Observers [online]. Citováno dne 21. 3. 2012. Dostupné na internetu: <http://strasbourgoobservers.com/2012/03/06/ranjit-singh-v-france-the-un-committee-asks-the-questions-the-strasbourg-court-didnt-ask-in-turban-case/>.

KONFERENCE K 20. VÝROČÍ RATIFIKACE ÚMLUVY O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD

V roce 2009 uplynulo 60 let od založení Rady Evropy a 50 let od vytvoření Evropského soudu pro lidská práva. O rok později oslavila šedesátiny Úmluva o ochraně lidských práva a základních svobod. Česká republika sice nestála u jejího zrodu, v březnu 2012 tomu však bude již 20 let, co uložením ratifikačních listin se i tehdejší Česká a Slovenská Federativní republika stala smluvní stranou Úmluvy.

Dvě desetiletí představují nepochybně dostatečně dlouhou dobu, aby stálo za to zavzpomínat na počátky, zhodnotit toto období z různých úhlů a zamyslet se i nad některými obtížemi, které „život s Úmluvou“ přináší z pohledu českých orgánů.

POŘADATELÉ

Česká společnost pro evropské a srovnávací právo a Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

DATUM

Pátek, 25. května 2012, 9:30 hod – 17:30 hod

MÍSTO

Velký sál Ministerstva zahraničních věcí, Černínský palác, Loretánské náměstí 5, Praha

PROGRAM

Podrobný program naleznete [ZDE](#)

REGISTRACE

Konference je otevřena všem. Je však nezbytné se registrovat, a to nejpozději do 1. května 2012 na emailové adrese: 20letumluvy@gmail.com

3) Mezinárodní politika a lidská práva

Volby na ruský způsob

Tereza Doležalová

Březen byl volebním měsícem nejen pro našeho východního souseda Slovensko, ale také pro našeho dřívějšího východního bratra Rusko. Výsledky ruských prezidentských voleb však byly známé již dávno před datem jejich uskutečnění, tedy dříve než v neděli 4. března ruský lid, dle slov nově ustanoveného prezidenta Vladimíra Putina, potvrdil jeho vítězství v otevřeném a čestném boji. Již od oznámení Putinovy kandidatury na sjezdu strany Jednotné Rusko, které nemohlo být pro nikoho překvapením, bylo téměř jisté, že si dosavadní premiér Putin s prezidentem Medveděvem prohodí své funkce a budou tak moci využít Jednotným Ruskem v roce 2008 prosazeného prodloužení období vlády premiéra ze čtyř na pět let a prezidenta ze čtyř na šest let. Nicméně i přes veškerou samozřejmost, s jakou byl výsledek předvídan, je s volbami a samotným politickým vývojem v Rusku spojeno několik zásadních otázek.

V loňských parlamentních volbách sice Putinova strana Jednotné Rusko ztratila ústavní většinu, ale zachovala si nadpoloviční počet křesel v Dumě. Po volbách se spustila vlna protestů za prohlášení voleb za neplatné a někteří komentátoři tento vývoj označovali jako počátek ruského jara. Přestože při demonstracích docházelo k zatýkání, protivládně naladěný lid vyšel do ulic. To mělo být známkou liberálních tužeb Rusů a očekávalo se, že se jejich požadavky odrazí i ve výsledku prezidentských voleb. Nestalo se. Putinovo vítězství s 63,6 % hlasů ovšem nelze

jednoduše označit za důsledek zfalšování voleb. Předběžná zjištění volební pozorovatelské mise Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (dále jen OBSE) sice připouští, že téměř při třetině pozorovaných sčítání hlasů došlo k procedurálním pochybením, nicméně OBSE zároveň konstatuje, že 95 % pozorovatelů zaznamenalo dobrý či velmi dobrý průběh hlasování. K transparentnosti voleb navíc přispěly webové kamery a průhledné volební urny nainstalované ve volebních místnostech. Je také pravděpodobné, že by Putin zvítězil i bez veškerých pochybných hlasů, i když možná s menší převahou.

Tato skutečnost je samozřejmě z velké části důsledkem masivní a neférové mediální kampaně za Putinovo znovuzvolení. Přesto se lze ptát: Chtějí Rusové opravdu liberalizaci politiky a uvolnění pravidel nebo, stejně jako například již zmíněné Slovensko či v minulosti Maďarsko, hledají spíš jistotu a vládu pevné ruky, která by je měla vyvést ze všech krizí současného světa? Je vůbec možné, aby se arabské jaro rozšířilo až k Uralu nebo je ruská politická kultura inherentně založená na přítomnosti silné osobnosti, ke které lid vzhlíží?

Na tyto a další otázky patrně odpoví sám Putin skrze směřování své budoucí politiky. Již rozhodnutím respektovat ústavu, odstoupit z postu prezidenta a vyčkat jedno volební období, než se do funkce vrátí, jednoznačně projevil snahu alespoň formálně respektovat demokratické principy. Když pak jako svého nástupce doporučil relativně liberálního Medveděva, ukázal, že si hodlá naklonit liberální trhy a snad i USA. Z jeho přiznání, že prezidentské volby možná nebyly úplně bezchybné, a ze slz, které měl při oznamování jejich výsledku v očích, by pak bylo možné dovozovat, že se Putin bude chtít více přiblížit i ruskému lidu. Zda se ovšem opravdu bude i nadále snažit bojovat proti obrazu Ruska jako autoritářského státu či zda reakcína nekompromisní přístup USA vůči ruským zájmům ukáže i odvrácenou tvář Ruska, je otázkou. Otázkou, na niž možná odpoví již letošní vývoj v Sýrii, v Íránu či na chystaném summitu NATO o protiraketové obraně.

Zdroje

- Statement of Preliminary Findings and Conclusions 2012. OSCE/ODIHR Election Observation Mission, <http://osce.org/odihr/88667>.
- White Stephen. (2011). Election Russian-Style. *Europe-Asia Studies*, 63(4), 531-556.

Zdroj: Wikimedia Commons

Asijský rozpočet na zbrojení pro rok 2012 předhoní Evropu

Můžeme očekávat nestabilitu v regionu?

Petr Příbyla

Ekonomický vzestup Číny se neodbytně promítá i v oblasti výdajů na zbrojení. I přes mírová prohlášení letos Čína opět zvýší rozpočet na zbrojení, a to o celých 11,2 %. Jak v reakci na toto prohlášení upozornil na začátku března 2012 prestižní londýnský think-tank International Institute for Strategic Studies (IISS), v tomto roce budeme svědky situace, kdy výdaje na obranu v Asii poprvé převýší výdaje Evropy. S tím se nabízí otázka, co postupná militarizace znamená pro bezpečnost v asijském regionu.

Při porovnání s minulým rokem se čínské výdaje na zbrojení nepatrně snížily. Zatímco v roce 2011 se jednalo o navýšení o 12,7 %, plán na rok 2012 počítá "pouze" s 11,2 %. Statistiky za poslední dvě dekády však hovoří jednoznačně: s výjimkou dvou let od počátku devadesátých let se čínský nárůst výdajů na obranu nedostal pod dvouciferná čísla. Navíc se odhaduje, při odhlédnutí od oficiálních prohlášení čínské vlády, že skutečné vojenské výdaje jsou až o desítky procent vyšší, jelikož Peking nezahrnuje do oficiálních čísel náklady na jaderné zbraně, vesmírný program a další vojenské projekty.

The Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), jedna z nejrespektovanějších nezávislých výzkumných institucí, dokonce odhaduje, že oficiální čísla zahrnují pouze 60 % celkových výdajů na zbrojení.

IISS ve své publikaci Military Balance 2012, v níž analyzuje globální trendy ve vyzbrojování, upozorňuje na rapidní přibližování se Evropy a Asie. Obzvláště pak upozorňuje na stabilní nárůst asijských výdajů na obranu v porovnání s Evropou, která v důsledku finanční krize v roce 2008 zbrojní výdaje naopak postupně snižuje. I když vojenské výdaje v přepočtu na jednoho obyvatele jsou nadále v Asii výrazně nižší, dosavadní čísla naznačují, že nominálně asijské výdaje letos poprvé překonají Evropu.

Evropské vlády v důsledku finanční krize obecně volí omezování výdajů na zbrojení jako jeden z prvních kroků k zamezení propadu státního rozpočtu. Například Británie, která má v Evropě největší vojenský rozpočet, jej omezila za poslední čtyři roky o 8 %. V letech 2008 až 2010 pak své výdaje na obranu snížilo celkem 16 členských států NATO v Evropě. [1] Nejvíce to platí o finanční krizí nejzasazenějších státech, kde se pokles odehrává i v dvoumístných cifrách.

Zatímco Západ omezuje výdaje na zbrojení, čínská postupná militarizace, která čítá celých 30 % celkových

Čínská armáda 2012 | Autor: Latáveitel | Zdroj: Flickr

výdajů na zbrojení v celé Asii, je dle zprávy IISS následkem zejména dvou faktorů: ekonomického růstu a strategické nejistoty. Klíčovou oblastí sporu a potencionálního konfliktu má být zejména jižní a jihovýchodní pobřeží Číny. Stále probíhající spory s okolními státy o Jihočínské moře, které je bohaté na nerostné suroviny, se odrazilo na zvyšujícím se nárůstu výdajů na zbrojení také ve Vietnamu, Singapuru, Thajsku a Malajsii.

Zdá se, že rostoucí militarizace jihoasijských států je hnána spíše ekonomickým úspěchem než rostoucí hrozbou z Pekingu a závody ve zbrojení. Výdaje na obranu byly povětšinou výrazně sníženy za asijské finanční krize mezi lety 1997 až 1998. Nyní již ale naopak většina států v regionu zažívá meziroční růst 6 % a namísto strategického závodu ve zbrojení se dá hovořit o postupné modernizaci.

Potencionální hrozbu pro bezpečnost v regionu lze naopak spatřovat ve vztazích mezi Pekingem a Dillí, kde napětí ve vzájemných vztazích je stále výrazné. Pro tento rok Indie počítá s 10% nárůstem výdajů na zbrojení, a to i navzdory snah federální vlády o stabilizaci rozpočtu. Ostatně zatímco Komunistická strana Číny ohlašovala rozpočet na zbrojení pro rok 2012, Indie pořádala čtyřdenní vojenské cvičení na dohled od čínských hranic.

Poznámka

[1] Celkově asijské státy v roce 2011 vynaložily na zbrojní výdaje 262 miliard USD, zatímco 16 evropských států NATO celkově 270 miliard USD.

Zdroje

- Bodeen, C.: China to Up Defense Spending by 11% in 2012, *The Time*, 04 March 2012 (<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2108274,00.html>).
- China Daily: Asia Military Spending, 03 March 2012 (http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2012-03/12/content_14809423.htm).
- Hille, K.: China's defense spending to rise 11.2 % , *The Financial Times*, 04 March 2012 (http://www.ft.com/intl/cms/s/0/0fb36dfa-65be-11e1-acea-00144feabdc0.html?ftcamp=published_links/rss/home_asia/feed//product#axzz1pqCgn55n).
- Military Spending in South-East Asia: Shopping Spree. Countries are Buying Lots of Weapons, but Does it Counts as an Arm Race?, *The Economist*, 24 March 2012 (<http://www.economist.com/node/21551056>).
- South Cina Sea: Full Unclosure? As Oil-an-gas Exploration intensifies, so does the Bickering, *The Economist*, 24 March 2012 (<http://www.economist.com/node/21551113>).
- The International Institute for Strategic Studies: The Military Balance 2012, 07 March 2012 (<http://www.iiss.org/publications/military-balance/the-military-balance-2012/>).

Palác národů | Autor: Kristina Horňáčková

Zprávy z březnového zasedání Rady pro lidská práva v Ženevě

Kristina Horňáčková

Pravidelné jarní zasedání Rady pro lidská práva, které se konalo v ženevském Paláci národů od 27. února do 23. března 2012, bylo plné bouřlivých momentů. Odchod syrské delegace z jednání či potyčka korejských delegátů při odchodu ze sálu patří mezi zřejmě nejvyhrocenější části zasedání, v Radě však během uplynulých čtyř týdnů proběhlo mnoho oficiálních i neoficiálních jednání a zasedání. Následující článek psaný přímo z místa dění se pokusí shrnout nejdůležitější závěry a zprostředkovat některá z proběhlých jednání.

Kritizovat a být kritizován

Vůbec poprvé se v Radě se svojí zprávou představil zvláštní zpravodaj o situaci lidských práv v Íránu Ahmed Shaheed. Ta se týkala zejména věznění a mučení žurnalistů a obránců lidských práv, rozšířeného používání trestu smrti, postavení žen v íránské společnosti a restrikcí proti menšinám, které kromě jiných náboženských menšin tvrdě dopadají například na Baha'isty. Odpověď íránského zástupce byla vyostřena na takovou míru, že zástupci USA se ohradily procedurální námitkou a žádaly o používání jazyka odpovídajícího danému fóru.

Zvláštní zpravodaj OSN pro případy mučení Juan Méndez rovněž představil svou zprávu, ve které kritizoval USA za nehumánní zacházení s vojínem Bradley Manningem. Osudu vojáka Manninga, zadrženého za údajný únik citlivých informací, který vyústil v kauzu Wikileaks, se profesor Méndez věnuje dlouhodobě, americké vládě již adresoval řadu žádostí o bližší informace stavu zadržovaného a umožnění nemonitorované návštěvy, není proto divu, že byl případu věnován prostor i v samostatné zprávě.

Svoboda vyjadřování na internetu

Poslední únorový den tohoto roku se v Paláci národů konala panelová diskuze na téma svobody vyjadřování pro-

střednictvím internetu. Diskuze na toto aktuální téma byla během zasedání Rady pro lidská práva zařazena vůbec poprvé. Především pak svým formátem se jednalo o poměrně inovativní událost, kdy celý panel moderoval Riz Khan ze stanice Al-Jazeera. Mezi ostatními panely pořádanými v rámci zasedání Rady se jednalo o výjimku, jelikož většina zasedání byla tradičně moderována předsedkyní, případně některým z místopředsedů Rady.

Panel byl pořádán Švédskem ve spolupráci se sekci Občanských a politických práv Úřadu vysoké komisařky OSN pro lidská práva. Mezi účastníky diskuze patřil švédský ministr zahraničních věcí Carl Bildt, zvláštní zpravodaj OSN ke svobodě projevu Frank la Rue, vedoucí sekce svobody projevu vnějších vztahů společnosti Google William Echikson a další.

Ještě před samotným zahájením panelové diskuze se ke stolu místopředsedy Rady Christiana Strohala seběhlo několik delegátů žádajících pracovníky sekretariátu o pozici na seznamu řečníků. Tříhodinový prostor vyhrazený panelu mezi zdravicemi vrchních představitelů členských států, které tradičně probíhají během prvního týdne zasedání, se již od počátku jevil nedostatečným, snahou však bylo ukázat, že i formát interaktivního dialogu mezi státy, experty a nevládními organizacemi, podaný navíc ve formě moderované diskuze, může naplnit požadavky zasedání Rady.

Opak byl pravdou, protože ihned po přednesení úvodní řeči komisařky pro lidská práva Navi Pillay letěly vzhůru cedulky zemí se jmény Kuby a Ruské federace. Oba státy formou námítky demonstrovaly nesouhlas s formátem diskuze, který neodpovídá procedurálním pravidlům Rady, a výtky zazněly i na adresu sponzora panelu – Švédska. Dle názoru místopředsedy Rady byl program znám dostatečně dopředu a státy mohly své připomínky vyjádřit v předstihu, vedení diskuze tímto předal moderátorovi Riz Khanovi. Ten dal nejprve prostor pro vyjádření všem panelistům, poté se již z časových důvodů muselo přejít ke dvouminutovému vystoupením delegátů dle stanoveného pořadí. Na komentáře panelistů zůstal velmi omezený prostor, který se moderátor snažil vytěžit na maximum a vždy po části přednesených projevů zástupci států či nevládních organizací adresoval jednotlivým řečníkům vznesené otázky.

Cílem panelové diskuze bylo upozornit na aktuální hrozby svobody projevu na internetu a určit kroky, které by státy měly učinit dle doporučení zvláštního zpravodaje. Ten na začátek diskuze představil důležité body své zprávy, poprvé přednesené v Radě v červnu 2011, tedy důležitost svobodného přístupu k informacím a roli internetu jako základního nástroje k této svobodě.

Mnozí delegáti se vyjádřili pro podporu svobodného vyjadřování na internetu a připomněli roli nových médií v procesu arabského jara. Zejména rozvojové státy vedly

diskuzi spíše směrem k dostupnosti informačních technologií a zasazovaly se o právo přístupu k internetu. Častým tématem byla také kontrola internetu, cenzura a manipulace s obsahem zpráv na internetu, blokáce přístupu k některým webům, kdy určité vlády citelně zasahují do práv občanů. Zástupce Google William Echikson se vyjadřoval k otázkám odpovědnosti společností a ke spolupráci veřejného a soukromého sektoru a dialogu mezi nimi.

Dostalo se i na vyjádření několika zástupců nevládních organizací, které zdůrazňovaly právo na svobodný přístup k informacím a apelovaly na státy, aby jej neporušovaly. Většina z řečníků souhlasila se zvláštním zpravodajem, že instituty ochrany práva na svobodu projevu již existují a není potřeba vytvářet nové, avšak je potřeba tyto vhodně aplikovat na prostředí internetu.

Závěry ze zasedání

Jedním ze závěrů Rady bylo dokončení prvního cyklu univerzálního periodického přezkumu (UPR), jež bylo označeno za úspěšné, když se na přezkumu podílelo všech 193 států mezinárodního společenství včetně nově vzniklého Jižního Súdánu. Rozhodující však bude druhý cyklus, který ukáže, zda jsou státy schopny implementovat doporučení prvního kola.

Na program se opakovaně dostala i situace v Sýrii. Hned z počátku jednání byl zvláštním zmocněncem OSN a Ligy arabských států zvolen bývalý generální tajemník Kofi Annan, který se má pokusit připravit návrhy pro politické řešení krize. Vývoj událostí v Sýrii se dostal na „přetřes“ i v jedné z ad hoc diskuzí. Na ostrou kritiku režimu za rozsáhlé a systematické násilí reagoval zástupce Syrské arabské republiky odchodem ze sálu. Rada poté většinou hlasů přijala rezoluci, byť nezávaznou, odsuzující režim za zločiny páchané na civilistech. V závěrečný den zasedání březnové Rady byl také jmenován zvláštní zpravodaj o situaci lidských práv v Sýrii, kterým se stal Paulo Pinhero, dosavadní předseda vyšetřovací komise pro Sýrii.

Autorka je v současné době stážistkou v sekci Občanských a politických práv v Úřadu vrchní komisařky OSN pro lidská práva.

Zdroje

- International Service for Human Rights (2012). First report from the Special Rapporteur on human rights in Iran draws heated response, 15. března 2012, <http://ishr.ch/council/376-council/1273-first-report-of-the-special-rapporteur-on-iran-draws-heated-response>.
- OHCHR (2012). <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session19/Pages/19RegularSession.aspx>.
- OHCHR (2012). World is moving online: promoting freedom of expression, 22. března 2012, <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/Theworldismovingonlinepromotingfreedomofexpression.aspx.W>

4) Česká republika a lidská práva

Zneužívání náboženské svobody shromažďování v České republice

Melanie Phamová

Svoboda shromažďování je jedním ze základních lidských práv, které bývá řazeno mezi práva politická. Jedná se o jednu z klíčových svobod dnešních moderních demokracií, či přímo předpoklad pro fungování demokracie. Právo na pokojné shromažďování v sobě zahrnuje jednak možnost organizovat protestní pochod nebo pořádat konferenci či demonstraci. Je také velmi důležitým právem pro výkon základních práv a svobod jiných, jakými jsou kupříkladu svoboda projevu či náboženského vyznání. Právní zakotvení svobody shromažďování nalezneme jak na úrovni mezinárodní (například v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod), tak na úrovni státní. V České republice je svoboda shromažďování obecně upravena v Listině základních práva a svobod a ve speciálním zákoně č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím.

Svoboda shromažďovací byla dle práva poskytnuta i za dob minulého režimu, ale litera se od praxe v mnohém lišila. Před konáním shromáždění musel svolavatel získat povolení od příslušného úřadu, v opačném případě

nebylo konání shromažďování povoleno. Tato svévolně vykonávána a mezinárodním standardům nevyhovující úprava se po pádu režimu odrazila do úpravy nynější. Povolovací režim nahradil volnější princip oznamovací. Hlavní povinností svolavatele je tedy shromáždění před jeho konáním na příslušném správním orgánu pouze oznámit. Úřady se nanejvýš snaží zamezit konání více shromažďování ve stejném místě a čase či při případném velkém počtu účastníků připravit i bezpečnostní složky. Z oznamovací povinnosti existují výjimky. Jedná se zejména o soukromé sešlosti osob. Zákon dále určuje výjimku i pro náboženskou svobodu shromažďování, která umožňuje pokojně se shromažďovat v rámci výkonu víry při náboženských procesích nebo průvodech. V posledních letech se ale objevilo několik případů, které popisují na následujících řádcích, v nichž byla tato výjimka zneužita. Typicky došlo k neplánované změně trasy shromáždění, které bylo většinou účelně namířeno proti trase průvodu shromažďování jiného.

Ke všem případům zneužití výjimky z oznamovacího principu došlo v průběhu minulého roku v mediálně proslavených místech, kde propukly lokální nepokoje, většinou za účasti Dělnické strany sociální spravedlnosti (dále jako „DSSS“) a místní menšiny. Poprvé se tak stalo v Bydžově 12. března 2011, kde se sociální problé-

Demonstrace Dělnické strany 2009 | Autor: Dezidor | Zdroj: Wikimedia Commons

my a zvýšené napětí mezi místními se objevovaly už na konci roku 2010. Po spáchání několika trestných činů, z nichž byli často obviňováni romští obyvatelé, přijela do Bydžova na pozvání několika nespokojených obyvatel DSSS. Tato podala oznámení o konání shromažďování, na které převážně jako odpůrci reagovaly místní strany a uskupení a oznámili shromažďování na stejné datum. Po zahájení shromažďování DSSS mu zkřížily trasu strany odpůrců, jež označily své shromáždění za náboženské, a tedy nepodléhající předchozímu oznámení. Jelikož došlo k reálné kolizi obou shromáždění na určitém místě, bylo „náboženské shromáždění“ z trasy průvodu Policií České republiky vytlačeno[1].

I v další kauze zneužití výjimky patřící náboženským shromažďováním hraje roli DSSS. Na den 9. dubna 2011 bylo oznámeno shromáždění v Krupce, jemuž předcházel místní rasově motivovaný kriminální čin spáchaný dvěma romskými chlapci. Na stejný den bylo svoláno protishromáždění občanskou iniciativou *V Ústí neonacisty nechceme*, která sice sama odsuzuje trestné činy spáchané v kraji, nicméně nesouhlasí s tím, aby pochod DSSS a jejich sympatizantů vedl k protiromské rétorice[2]. K tomu vytvořili kampaň, v níž hledali duchovní, jelikož „náboženské shromáždění je zdaleka nejvhodnějším typem shromáždění, jaké pořádat, když nacisté pořádají pochody či demonstraci za účelem vyvolání strachu a nenávisti“ [3]. Dne 9. dubna 2011 se skutečně konala dvě shromažďování, ale když náboženské shromáždění využilo své výjimky z oznamovací povinnosti a vydalo se nenahlášenou trasou, bylo Policií ČR stejně jako v předchozím případě rozpuštěno. Jeho cílem totiž byla blokáde řádně ohlášeného pochodu DSSS, přičemž tato kolize podle správních orgánů nemohla vést k pokojnému průběhu všech shromáždění[4].

Obdobný případ představuje setkání příznivců DSSS dne 17. září 2011 ve Šluknovském výběžku[5]. Shromáždění s protiromskou tematikou bylo původně lidmi z DSSS nahlášeno, ale poté je sami pořadatelé (ze strany DSSS) označili jako náboženské. V místě se již předtím konalo několik pochodů pravicových extremistů. Popisovaný zářijový pochod měl podobný průběh, když zamířil stejně jako při minulých akcích k ubytovně, jež obývali především Romové. Tam jim policie přehradila cestu a protest byl rozpuštěn[6]. Opět došlo ke zneužití výhod náboženského shromažďování se zřejmým jiným účelem, tentokrát ale poprvé ze strany DSSS a nikoliv ze strany jejich odpůrců jako v předchozích případech.

Zajímavým úkazem je existence Řádu ozubeného kola. Jedná se o náboženskou společnost, která je však spíše recesistickým spolkem a pravděpodobně pouze instrumentem příznivců DSSS[7]. Podle odborníků se jedná o možnou reakci na výjimku z oznamovacího režimu v rámci shromažďovacího zákona pro náboženské skupiny[8]. Navzdory personálnímu propojení a podporou mezi Řádem a DSSS, se jakýkoliv vztah mezi oběma subjekty vždy dementuje. Do jaké míry je propojení mezi Řádem ozubeného kola a DSSS skutečné, se ukáže až v budoucnu, a to nejvíce právě při shromažďování, které by byly organizovány pod záštitou Řádu, avšak ku prospěchu DSSS.

Poznámky

[1] INFORMACE BIS O VÝVOJI NA EXTREMISTICKÉ SCÉNĚ V 1. ČTVRTLETÍ ROKU 2011. BIS: vnitřní zpravodajská služba české republiky [online]. Praha, 2011 [cit. 2011-12-26]. Dostupné z: <http://www.bis.cz/2011-1q-zprava-extremismus.html>

[2] Za poklidné soužití občanů v Krupce na Teplicku. V Ústí neonacisty nechceme: Občanská iniciativa Ústečanů, kteří nechtějí, aby jejich městem pochodovali (neo)nacisté [online]. 2011 [cit. 2011-12-26]. Dostupné z: <http://www.vustineonacistynehceme.cz/novinky/vyzva>.

[3] Hledáme statečné duchovní. V Ústí neonacisty nechceme: Občanská iniciativa Ústečanů, kteří nechtějí, aby jejich městem pochodovali (neo)nacisté [online]. 2011 [cit. 2011-12-26]. Dostupné z: <http://www.vustineonacistynehceme.cz/novinky/hledame-statecne-duchovni>.

[4] Stanovisko Ministerstva vnitra k událostem v Krupce. Ministerstvo vnitra České republiky: zpravodajství [online]. 2011 [cit. 2011-12-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/stanovisko-ministerstva-vnitra-k-udalostem-v-krupce.aspx>.

[5] Události ve Šluknovském výběžku: Ministerstvo vnitra, 2011. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2011 [cit. 2011-12-26]. Dostupné z: <https://docs.google.com/viewer?a=v>, str. 5.

[6] Policie České republiky – KŘP Ústeckého kraje: Skončilo další protestní shromáždění ve Varnsdorfu. [online]. [cit. 2011-12-26]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21693837>.

[7] Extremisté vstupují do církevního řádu. Vede ho „velko-ozubenost“. Parlamentní listy [online]. 2011 [cit. 2011-12-26]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Extremiste-vstupuji-do-cirkevniho-radu-Vede-ho-velkoozubenost-194898>.

[8] Podle politologa a odborníka na extremismus M. Mareše (Viz Extremisté vstupují do církevního řádu. Vede ho „velko-ozubenost“. Parlamentní listy [online]. 2011 [cit. 2011-12-26]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Extremiste-vstupuji-do-cirkevniho-radu-Vede-ho-velkoozubenost-194898>.

Spor MŠMT a Akreditační komise ve věci „plzeňských práv“

Václav Krajňanský

Českou republikou hýbe kauza plzeňské právnické fakulty, nechvalně proslulé udělováním titulů studentům, kteří, mírně řečeno, neplnili řádně své studijní povinnosti. Tento případ je ostře sledován již dlouho, během měsíce března se však celá situace vyostřila a dostalo se i na první rozhodnutí Ústavního soudu ČR ve věci.

Konkrétně šlo o usnesení I. ÚS 466/12 ze dne 29. února 2012, kterým ÚS odmítl pro nepřípustnost ústavní stížnost studentky plzeňské právnické fakulty proti rozhodnutí akreditační komise přijatého na zasedání ve dnech 30. ledna až 1. února 2012 ve věci návrhu na prodloužení platnosti akreditace zmíněné fakulty. Akreditační komise (AK) tímto svým rozhodnutím odmítla prodloužit akreditaci studijního programu FPR ZČU, a to z toho důvodu, že fakulta nedokázala vytvořit stabilní jádro vlastních akademických pracovníků s odpovídající kvalifikací a odbornou činností. AK povolila prodloužení platnosti akreditace alespoň na dobu do 31. října 2012, aby univerzita zajistila studentům možnost pokračovat ve studiu stejného nebo obdobného studijního programu na téže nebo jiné vysoké škole (povinnost vyplývající z § 80 odst. 4 zákona o vysokých školách). Prodloužení

akreditace o 3 měsíce tak bylo dáno snahou usnadnit univerzitě zvládnutí administrativních náležitostí spojených se zrušením fakulty.

Ústavní soud v odůvodnění odkázal zejména na ustanovení k § 79 zákona o vysokých školách, který upravuje řízení ve věcech akreditace. Podle ÚS z tohoto ustanovení vyplývá, že ministerstvo školství je povinno postoupit žádost o prodloužení akreditace Akreditační komisi. Akreditační komise žádost posoudí a vydá k ní stanovisko. Po obdržení stanoviska rozhodne o žádosti o prodloužení platnosti akreditace Ministerstvo školství. Ministerstvo žádosti nevyhoví mj. tehdy, pokud komise nevydala souhlasné stanovisko. Rozhodnutí akreditační komise tak představuje podklad pro rozhodnutí MŠMT, samo však do možnosti přijímat uchazeče, konat výuku, zkoušky či přiznávat akademické tituly nezasahuje. Stanoviskem AK tak nedochází k zásahu do práv, tudíž je není možné považovat za úkon správního orgánu, jímž se rozhoduje o právech a povinnostech, proti němuž je možné se domáhat nápravy ve správním soudnictví. Takové rozhodnutí představuje až rozhodnutí MŠMT, vůči němuž existuje stále možnost obrany řádným opravným prostředkem ve správním řízení a žalobou proti rozhodnutí správního orgánu a posléze případně kasační stížnost. Jelikož však v tomto případě nebyly tyto prostředky vyčerpány, byla ústavní stížnost posouzena jako nepřípustná.

Josef Dobš, 2011 | Autor: David Sedlecký | Zdroj: Wikimedia Commons

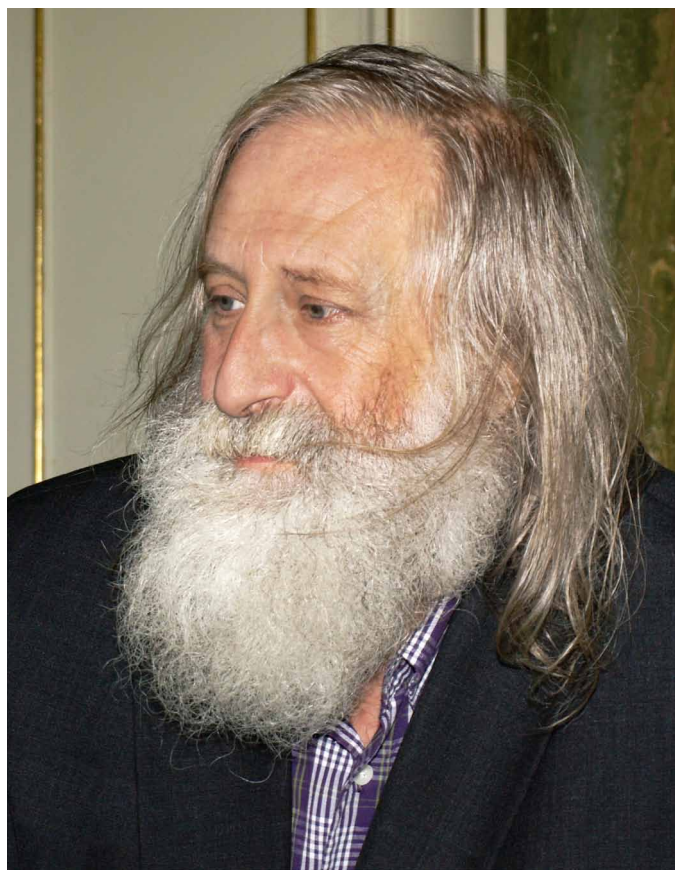
Akreditační komise byla ministerstvem 29. února, tedy v den publikace shora uvedeného usnesení ÚS, vyzvána k novému jednání, které se konalo 6. března 2012. Na tomto jednání došla AK opětovně k závěru, že nesouhlasí s prodloužením platnosti akreditace magisterského studijního programu „Právo a právní věda“ na FPR ZČU. V odůvodnění potom AK výslovně zmiňuje, že její stanovisko k prodloužení platnosti akreditace z 8. února 2012 nebylo možné v žádném případě vnímat jako meritorně souhlasné s prodloužením platnosti akreditace, ale pouze jako snahu vytvořit dostatečný prostor, aby vysoká škola mohla ve studijním programu administrativně dokončit akademický rok.

Dne 9. března 2012 však ministr Dobeš oznámil, že se navzdory oběma stanoviskům AK rozhodl prodloužit akreditaci o čtyři roky, tedy do 31. července 2016. Toto rozhodnutí však ostře kontrastuje s odůvodněním uvedeného usnesení ÚS. Soud se totiž – byť v procesním usnesení – vyjádřil i k otázce vázanosti ministerstva stanoviskem akreditační komise. V odůvodnění svého usnesení ÚS uvádí: „Nelze souhlasit se závěrem stěžovatelky, že § 79 odst. 5 písm. f) zákona o vysokých školách „neumožňuje správnímu orgánu napravit zjevnou protiprávnost stanoviska Akreditační komise“. **Ministerstvo školství sice na straně jedné nesmí prodloužit akreditaci studijního programu, pokud k tomu nedala Akreditační komise souhlasné stanovisko (a fortiori nesmí ani prodloužit akreditaci na dobu delší, než dovoluje stanovisko), avšak dle § 79 odst. 8 tohoto zákona (použitého přiměřeně na základě § 80 odst. 2 téhož předpisu) je oprávněno vyzvat Akreditační komisi k novému jednání k vydání stanoviska a k odstranění nedostatků v odůvodnění, zjistí-li, že skutečnosti uvedené v odůvodnění nevydání souhlasného stanoviska neodpovídají skutečnosti nebo zákonu.“**

Ústavní soud tak předjímal další vývoj událostí. Ve světle uvedeného usnesení ÚS se tak jeví ministrovo rozhodnutí prodloužit akreditaci jako pochybné. Z toho důvodu byla již na ministra Dobeše podána řada trestních oznámení za zneužití pravomoci úřední osoby.

K závěru si dovolím malou úvahu. Ministr ve věci svého rozhodnutí argumentoval tím, že chtěl pomoci velkému počtu studentů dostudovat svůj obor, ale rovněž, že vycházel z jemu poskytnutého právního rozboru. Co je obsahem tohoto rozboru, není známo, jelikož nebyl zveřejněn. Je však těžko představitelné, že by ministr nebyl obeznámen s rozhodnutím Ústavního soudu.

Podle zákona ministerstvo akreditaci neudělí (tedy nesmí udělit), pokud AK nevydala souhlasné stanovisko. Akreditační komise zároveň podle následujícího odstavce

Milan Křindl | Autor: Luděk Kovář | Zdroj: Wikimedia Commons

nevydá k žádosti o akreditaci studijního programu souhlasné stanovisko tehdy, pokud studijní program není dostatečně zabezpečen po stránce personální, přístrojové a informační, či pokud nespĺňuje základní náležitosti studijních programů. Jednoduchý gramatický výklad zákona se tak zdá hovořit pro akreditační komisi a proti ministerstvu. Zákon výslovně nedává ministerstvu žádnou možnost, jak zvrátit nesouhlasné stanovisko akreditační komise kromě výzvy k novému jednání.

Jediná argumentační linie, která by hovořila pro postup přijatý MŠMT, by musela být založena na tvrzení, že akreditační komise pochybila při vydání nesouhlasného stanoviska. Ministerstvo by pak za takové situace mohlo tvrdit, že je vůči AK nadřízenou instancí a ta je naopak pouze jeho „poradním“ orgánem. Meritorně by pak ministerstvo mohlo své rozhodnutí odůvodnit tím, že jeho rozhodování bylo vedeno snahou pomoci těm, do jejichž práv je zasahováno a že i stanovisko akreditační komise musí být – právě v zájmu ochrany práv zúčastněných osob – podrobeno jisté kontrole. Opačný přístup, při němž by ministerstvo vykonávalo spíše pasivní roli potvrzovatele rozhodnutí AK, by nabízel o jednu úroveň kontroly méně.

Na druhou stranu Akreditační komise je přece jen na rozdíl od ministerstva odborným orgánem složeným z profesionálů v daném oboru. Je to tak spíše akredita-

ní komise, kdo je kvalifikován k rozhodování ve věcech akreditace. Ministerstvu navíc zákon poskytuje možnost, aby v případě, v němž skutečnosti uvedené v odůvodnění nevydání souhlasného stanoviska akreditační komise neodpovídají skutečnosti nebo zákonu, ji vyzvalo k odstranění nedostatků. Ze zákona explicitně žádné vyšší pravomoci ministerstva nevyplývají. Nejeví se účelným, aby méně kvalifikovaný orgán přezkoumával stanoviska jiného orgánu, který je svou odborností kompetentnější posuzovat danou věc. Samotný účel existence akreditační komise by v takovém případě postrádal valného smyslu. Navíc, jak podotýká rovněž ÚS, v rámci případného řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu by soud přezkoumával nejen samotné rozhodnutí, ale i stanovisko akreditační komise.

Odstupující ministr Dobeš ale může nabídnout ještě jinou argumentaci, která se odvíjí od prvního stanoviska AK, v němž komise doporučuje prodloužit akreditaci pouze do října letošního roku. Druhé stanovisko totiž ministr nepovažuje za relevantní, protože nemělo být výsledkem řádného nového jednání na výzvu ministerstva. To údajně pouze žádalo vyjádření k námitkám ze strany plzeňské právnické fakulty. Podstatné je přitom podle Dobeše to, jestli AK o prodloužení akreditace roz-

hodne pozitivně či negativně. Ze zákona nemá pravomoc stanovit i dobu, na jakou se akreditace prodloužuje. Pokud tedy ministr akreditaci prodloužil, opíral se přitom o podle jeho názoru jediné právně relevantní stanovisko AK, které akreditaci doporučilo udělit.

Na další vývoj situace kolem FPR ZČÚ si ovšem budeme ještě muset počkat. Podaná trestní oznámení musí nejprve prošetřit policie. Právnická fakulta má mimo jiné dosud pozastaveno nabírání nových studentů do prvního ročníku. Ministr školství Josef Dobeš o jejich přijímání nerozhodl, naopak 23. března rezignoval na svůj post, takže další rozhodnutí ohledně budoucnosti fakulty budou ležet v rukou jeho nástupci.

Zdroje

- Stanovisko AK z 1. 2. 2012. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/article/338/FPrZCU_ZduvodneniMgr_02_12.pdf>.

- Stanovisko AK z 6. 3. 2012. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/article/355/Stanovisko_FPrZCU_Plzen_03_12.pdf>.

- Usnesení I. ÚS 466/12 ze dne 29. 2. 2012. Dostupné z: <<http://www.usoud.cz/soubor/6441>>.

Volby očima pozorovatelů: zajistí dohled svobodu, nebo jen legitimizuje bezpráví?

Mají pozorovatelé pozitivní vliv na férovost voleb? - Snaží se vládní režimy pozorovatele ovlivňovat? Hrozí na pozorovatelských misích nebezpečí? - Jaké jsou největší problémy, s nimiž se pozorovatelé setkávají?

Středa 18. dubna 18.00, FSS, uč. 52

Petruška Šustrová – česká disidentka, novinářka a publicistka, signatářka Charty 77, působila ve Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, náměstkyně federálního ministra vnitra (1990–1992) a členka Rady Ústavu pro studium totalitních režimů (2009), pozorovatelka voleb na Kavkaze (Náhorní Karabach, Gruzie).

Tomáš Šmíd – odborný asistent na katedře politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. V roce 2011 absolvoval jako držitel Fulbright-Masarykova stipendia výzkumný pobyt na Johns Hopkins University v USA. Jako volební pozorovatel působil v Gruzii a Arménii.

Matej Kurian – vystudoval politologii na Central European University (Budapešť 2009) a Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity (Brno 2007). Aktuálně působí jako programový koordinátor v Transparency International na Slovensku, v roce 2011 byl vyslaný jako volební pozorovatel do Zambie.

Centrum pro lidská práva a demokratizaci vás srdečně zve k debatě.

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE O LIDSKÝCH PRÁVECH NA POZADÍ NACISTICKÉHO PROGRAMU „EUTHANASIE“

**JABOK - Vyšší odborná škola
sociálně pedagogická a teologická Praha**

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE

věnovaná tématu projektu:

**Lidská práva lidí s postižením, nevléčitelně nemocných
a umírajících na pozadí nacistického programu „Euthanasie“**

Vstup zdarma

KDY: 15. května 2012

KDE: VOŠ Jabok, Salmovská 8, Praha 2

(v blízkosti Karlova nám.)

Tato mezinárodní konference je jedním z hlavních výstupů výše uvedeného mezinárodního projektu, který byl podpořen německou nadací Erinnerung-Verantwortung-Zukunft na základě posouzení mezinárodní odborné komise. Podmínkou žádosti bylo ukázat důležitost lidských práv a lidskoprávního vzdělávání na pozadí historických zkušeností bezpráví nacistického režimu. Proto jsme předložili projekt, který vycházel z nacistických sterilizací osob s určitou diagnózou, včetně osob s mentálním postižením, a následně hlavně z nacistického programu „Euthanasie“ (výraz „Euthanasie“ u onoho programu neznamena totéž, co problematika eutanázie v současnosti), který představoval systematické vyhlazování osob s postižením a nemocných.

Na základě těchto zločinů se logicky zabýváme mezioborově lidskými právy osob s postižením, nevléčitelně nemocných a umírajících dnes. Takové téma souvisí vůbec s rolí a postavením lidských práv v biomedicínsko-etických diskusích v kontextu pluralitní společnosti a právního státu. S ohledem na nucené sterilizace zařazujeme speciální problematiku lidsky důstojného utváření sexuality a rodičovství osob s lehkou a střední mentální retardací. Celkově nabízí téma úvahy o vztahu práva a etiky, o postavení a roli lidských práv v étosu povolání relevantních profesí.

PROGRAM KONFERENCE

- 9:00 - 9:15** Zahájení, slova o nadaci EVZ a projektu
9:15 - 9:30 Úvodní slovo - **Mgr. Daniel Herman** (ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů)
9:30-10:30 Přednáška s diskusí
Nacistický program „Eutanázie“ v Německu, Sudetech a Protektorátu Čechy a Morava 1939-45
Michal Šimůnek, Ph.D. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR)
- 10:30-10:45** Přestávka
- 10:45-12:10** Přednáška s diskusí - **Postavení a role lidských práv v biomedicínsko-etických diskusích**
Prof. Dr. Konrad Hilpert (Katholisch-Theologische Fakultät der Ludwig-Maximilians-Uni München/ Předseda společnosti německých teologických etiků/Člen komise bavorské vlády pro etické otázky v biologických vědách)
- 12:10-12:45** Přestávka s občerstvením
- 12:45-14:00** Přednáška s diskusí - **Lidská práva nevléčitelně nemocných a umírajících**
JUDr. Kateřina Červená (Liga lidských práv/členka vládního Výboru pro lidská práva a biomedicínu)
- 14:00-14:15** Přestávka
- 14:15-15:30** Přednáška s diskusí
Empowerment přístup v oblasti sexuality a rodičovství osob s lehkou a středně těžkou mentální retardací
Barbora Zelenková, DiS. (APLA Praha/PSP ETF UK)
- 15:30-15:45** Možná závěrečná diskuse a zakončení

Moderace: **MUDr. Lenka Lesná** (projekt/TKT ETF UK/nemocnice Příbram)
Dr. René Milfait (hlavní řešitel projektu)

Překlad: **Ing. Iveta Kaňková** (projekt/Jabok)

Přihlašování: rene.milfait@seznam.cz

Součástí konference bude výstava o projektu a prezentace Knihovny Jaboku.

Pozvánka ke stažení [ZDE](#)

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Linda Janků - Lubomír Majerčík - Hubert Smekal

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Filip, J.: Působení práva EU ve sféře ústavního práva České republiky. Časopis pro právní vědu a praxi, 4/2011.
- Klimek, L.: Ne bis in idem v konání o evropskom zatýkacom rozkaze. Justičná revue 2/2012.
- Možnosti ukládání trestněprávních sankcí neoprávněně pobývajícím státním příslušníkům třetích zemí v průběhu řízení o navrácení. Judikatura Evropského soudního dvora 1/2012.
- Soudní dvůr EU: Blokování komunikace na internetu. Právní rozhledy 5/2012.
- Šramel, B.: Prokurátura SR vo svetle medzinárodnoprávných dokumentov. Justičná revue 2/2012.
- Ústavní soud České republiky: K porušení povinnosti soudu poslední instance položit předběžnou otázku SD EU (kolektivní správa autorských práv). Soudní rozhledy 3/2012.

Politologie a mezinárodní vztahy

- Evanová, J.: Rostoucí angažmí Číny v mírových operacích. Mezinárodní vztahy 1/2012.
- Gažovič, O.: Slovak Aid - oficiálna rozvojová pomoc ako nástroj konštituovania identity SR?. Mezinárodní vztahy 1/2012.
- Grünvaldová, T.: Je Barma připravena na demokratické změny?. Mezinárodní politika 3/2012.
- Weiss, T.: Evropská služba pro vnější činnost a legitimita zahraniční politiky Evropské unie. Mezinárodní vztahy 1/2012.

Rozsudky Evropského soudu pro lidská práva

- Čapek, J.: Ochrana dat a její některé trestněprávní aspekty ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Trestní právo 3/2012.

Vnitrostátní právo

- Bělohávek, A. J. - Černý, F.: Sporné prolomení zákonné povinnosti mlčenlivosti mocí výkonnou: zásadní konflikt zákona č. 186/2011 Sb. s principy dělby moci a ohrožení základních práv mocí výkonnou – II. část. Právní rozhledy 4/2012.
- Bílková, J.: Právo svobodně se sdružovat v reakci na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1969/10. Právní rozhledy 6/2012.
- Čuhelová, K. – Dostálík, P.: Postavení muže a ženy, instituty ochrany před domácím násilím v římském právu a dnes. Právní fórum 3/2012.
- David, L.: Právo na předvídatelné rozhodnutí jako základní soukromé právo. Právní rozhledy 5/2012
- Drgonec, J.: Základné právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom. Justičná revue 2/2012.
- Gojová, J.: Ústavní soud: Odpovědnost státu za jednání svých orgánů, jimiž zasahuje do základních práv jednotlivce. Právní fórum 3/2012. Jurisprudence 2/2012.
- Gregorová, Z. – Štangová, V.: Rovné zacházení a zákaz diskriminace v pracovním právu. (recenze). Právník 2/2012.
- Kříž, J.: Restitovat, nebo ne? Poznámky k legitimnímu očekávání církevních subjektů. Právní rozhledy 6/2012.
- Kysela, J.: K politické stávce v ústavním řádu ČR aneb když je interpret tvůrcem. Právní rozhledy 4/2012.
- Moravec, O.: Ochrana základních práv systému koncentrované kontroly ústavnosti. Jurisprudence 2/2012.
- Prášková, H.: Princip ne bis in idem v řízení o správních deliktech. Trestněprávní revue 3/2012.
- Scheu, H.: Ochrana oznamovatelů nesrovnalostí na pracovišti ve světle svobody projevu. Jurisprudence 2/2012.
- Strážnická, A.: Zákonná aprobácia prejavov náboženskej slobody. Justičná revue 2/2012.
- Šramel, B.: Niekoľko poznámok o činnosti prokurátora v slovenskom trestnom konaní vo svetle zásady legality a zásady oportunity. Právník 2/2012.
- Vlasák, M.: Nejvyšší soud: K odškodnění újmy způsobené právní osobě nepřiměřenou délkou řízení. Právní fórum 3/2012.

Centrum pro lidská práva a demokratizaci

www.iips.cz